

UCHWAŁA NR ORN.0007.25.2016

RADY MIEJSKIEJ W OLECKU

z dnia 29 kwietnia 2016 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Olecko na lata 2016-2025

Na podstawie art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2015r. poz. 163 z późn. zm¹⁾.) oraz art.18 ust.2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. z 2016r. poz.446) Rada Miejska w Olecku uchwała , co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Olecko na lata 2016-2025, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miejskiej

Karol Sobczak

¹⁾Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2015r. poz. 693,1045,1240,1310,1359,1607,1616,1830 i 1893

Załącznik do Uchwały Nr 0007.25.2016
Rady Miejskiej w Olecku
z dnia 29 kwietnia 2016 r.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA I GMINY OLECKO NA LATA 2016 - 2025

Olecko 2016

Spis treści

WSTĘP.....	5
1. PODSTAWY PRAWNE STRATEGII	7
Dokumenty strategiczne	7
Dokumenty programowe	7
Podstawy prawne systemu polityki społecznej.....	8
2. INSTYTUCJE I ORGANIZACJE DZIAŁAJĄCE W ZAKRESIE POMOCY SPOŁECZNEJ NA TERENIE GMINY OLECKO.....	10
Sektor publiczny	10
Sektor pozarządowy	11
Sektor prywatny	11
Gabinety i placówki medyczne.....	12
3. CHARAKTERYSTYKA MIASTA I GMINY OLECKO	13
Położenie i rys historyczny	13
Struktura wiekowa mieszkańców gminy Olecko	15
Statystyka rejestracji zdarzeń w ewidencji ludności w mieście i gminie Olecko w latach 2012-2015	16
4. DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	17
Powody przyznawania pomocy społecznej	17
Rodziny objęte pomocą społeczną.....	19
Charakterystyka zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia pomocy społecznej.....	20
Ubóstwo	20
Sieroctwo.....	21
Bezdomność	22
Bezrobocie.....	24
Długotrwała lub ciężka choroba	26
Potrzeba ochrony macierzyństwa i wielodzietności	27
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	29
Niepełnosprawność.....	32
Przemoc w rodzinie	33
Problem uzależnień	34
5. ANALIZA SWOT	37
6. MISJA	40

7. CEL STRATEGICZNY	41
Cele szczegółowe.....	41
8. ZADANIA W RAMACH REALIZACJI CELÓW, WSKAŹNIKI I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	42
9. MONITORING I EWALUACJA.....	53
Monitoring.....	53
Ewaluacja.....	54
Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji.....	57
10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	58

Wykaz zawartych skrótów

Skrót	Rozwinięcie
DPS	Dom Pomocy Społecznej
GKRPA	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
FP	Fundusz Pracy
GUS	Główny Urząd Statystyczny
KDR	Karta Dużej Rodziny
KIS	Klub Integracji Społecznej
KPP	Komenda Powiatowa Policji
MOPS	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
MOSiR	Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji
NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia
NGO	Organizacje pozarządowe
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PK-I	Punkt Konsultacyjno-Informacyjny dla Osób Doświadczających Przemocy w Rodzinie
PTUANIW	Poradnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu, Narkotyków i Współuzależnienia
PUP	Powiatowy Urząd Pracy
ROK	Regionalny Ośrodek Kultury „Mazury Garbate”
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
SPZZOD	Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Długoterminowej
ŚDS	Środowiskowy Dom Samopomocy
TBS	Towarzystwo Budownictwa Społecznego
TPD	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
UM	Urząd Miejski
WHO	Światowa Organizacja Zdrowia
ZERiI	Związek Emerytów Rencistów i Inwalidów
ZI	Zespół Interdyscyplinarny
ZUS	Zakład Ubezpieczeń Społecznych

WSTĘP

Opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki, problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka, należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym (art. 17 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej).

Stosownie do art. 16b ust. 2 ustawy strategia zawiera w szczególności:

1. Diagnozę sytuacji społecznej
2. Prognozę zmian w zakresie objętym strategią
3. Określenie:
 - a. Celów strategicznych projektowanych zmian
 - b. Kierunków niezbędnych działań
 - c. Sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych
 - d. Wskaźników realizacji działań

Zarządzeniem Nr ORN.0050.144.2015r. z dnia 10 września 2015r. Burmistrz Olecka powołał zespół ds. opracowania strategii rozwiązywania problemów społecznych miasta i Gminy Olecko w składzie:

1. Maria Siemaszko-Kozielska – Przewodnicząca Zespołu – Kierownik Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.
2. Jarosław Bagieński – członek zespołu – Komisja Prorodzinna, Ochrony Zdrowia i Bezpieczeństwa Rady Miejskiej w Olecku
3. Ewa Zalewska-Drozd – członek zespołu – Kierownik Wydziału Spraw Obywatelskich, Zdrowia i Działalności Gospodarczej.
4. Wojciech Bojar – członek zespołu – Prezes Stowarzyszenia „Otwarte Drzwi” w Olecku.
5. Wiesława Surażyńska – członek zespołu – Pełnomocnik Burmistrza do Spraw Przeciwdziałania Uzależnieniom.
6. Wanda Mieloch – członek zespołu – pracownik socjalny Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.
7. Edyta Dragun – członek zespołu - pracownik socjalny Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.
8. Barbara Fiećko – członek zespołu - pracownik socjalny Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Regulamin prac zespołu określił załącznik do w/w zarządzenia. Wykonanie zarządzenia zostało powierzone kierownikowi Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Olecku.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych to długoterminowa i perspektywiczna koncepcja polityki społecznej, mająca na celu objęcie wsparciem osób zagrożonych lub dotkniętych wykluczeniem społecznym oraz stworzenie optymalnych warunków funkcjonowania społeczności lokalnej. Głównym założeniem strategii jest wyrównanie szans społecznych mieszkańców gminy dzięki efektywnej współpracy wszystkich partnerów w obszarze polityki społecznej.

Pomoc społeczna uzupełnia z założenia inne części systemów zabezpieczenia społecznego. Rozwiązywanie problemów społecznych jest procesem długofalowym, a wytyczanie kierunków strategicznych oparte zostało na wnikliwej diagnozie problemów społecznych, występujących na terenie naszej gminy. Nie są one wyjątkowe, ponieważ występują w skali całego kraju. Jednak skala i intensywność ich występowania jest charakterystyczna dla naszej gminy.

W ujęciu strategicznym pomoc społeczna w naszej gminie nie koncentruje się jedynie na udzielaniu wsparcia materialnego. Nastawia się na wzmocnienie i aktywizację w rozwiązywaniu problemów osób i rodzin, poprzez prowadzenie pracy socjalnej. Ścisłe współdziałanie ze wszystkimi podmiotami działającymi na terenie gminy oraz angażowanie środowiska lokalnego w rozwiązywanie problemów wzmacnia efektywność prowadzonej pracy socjalnej. Współdziałanie wszystkich podmiotów powołanych do rozwiązywania problemów społecznych i przeciwdziałania ich powstawaniu, sprzyja tworzeniu lokalnych koalicji, budowaniu systemów wsparcia, zwiększaniu skuteczności udzielanej pomocy i pełniejszemu zaspokajaniu potrzeb społecznych.

„Strategia rozwiązywania problemów społecznych Miasta i Gminy Olecko na lata 2016 - 2025” jest wieloletnim dokumentem programowym i ma istotne znaczenie w planowaniu działań, których celem jest poprawa warunków życia mieszkańców, w szczególności grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Strategia jest dokumentem, do którego powinno się odwoływać planując wydatkowanie środków finansowych na cele społeczne. Strategia, jako jedno z podstawowych narzędzi realizacji polityki społecznej, jest instrumentem wspomagania decyzji służących tworzeniu bieżących i perspektywicznych programów pomocy społecznej. Umożliwia ona podejmowanie działań zarówno w najbliższym okresie jak i w odległej perspektywie, w związku z czym może podlegać zmianom w zależności od pojawiania się nowych problemów i zadań.

1. PODSTAWY PRAWNE STRATEGII

Dokumenty strategiczne

1. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu – „Europa 2020” (przyjęta przez Radę Europejską 17 czerwca 2010 roku);
2. Krajowy Program Reform na rzecz realizacji strategii „Europa 2020” (przyjęty przez Radę Ministrów 26 kwietnia 2011 roku);
3. Krajowy Program Reform na rzecz realizacji strategii „Europa 2020”. Aktualizacja 2015/2016 (przyjęta przez Radę Ministrów 28 kwietnia 2015 roku);
4. Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka (Uchwała nr 17 Rady Ministrów z dnia 25 września 2012r. – M.P.2012 poz.882);
5. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, miasta, obszary wiejskie (Uchwała Rady Ministrów z dnia 13 lipca 2010r. – M.P. 2011 nr 36 poz.423);
6. Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025 (Uchwała nr XXVIII/553/13 Sejmiku województwa warmińsko-mazurskiego z dnia 25 czerwca 2013 roku);
7. Strategia polityki społecznej województwa warmińsko-mazurskiego do 2020 roku (Uchwała nr XIV/253/12 Sejmiku województwa warmińsko-mazurskiego z dnia 21 lutego 2012 roku);
8. Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych na lata 2003-2015 (Uchwała nr IX/54/03 Rady Powiatu z dnia 26 czerwca 2003 roku);
9. Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Olecko do roku 2025 (Uchwała nr ORN.007.93.2015 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 29 grudnia 2015r.).

Dokumenty programowe

1. Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji;
2. Program perspektywy finansowej 2014-2020 – Umowa Partnerstwa;
3. Program „Wiedza Edukacja Rozwój (POWER)”, z Europejskiego Funduszu Społecznego;
4. Program Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym;
5. Program Europejskiej Współpracy Terytorialnej z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego;
6. Programy i inicjatywy wspólnotowe na lata 2014-2020: Program na rzecz zatrudnienia i innowacji społecznych;
7. Program Polska Wschodnia 2014-2020;
8. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020;
9. Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020.
10. Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2012-2020;
11. Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomanii 2011-2016;

12. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020; Program wspierający rozwiązywanie problemu bezdomności;
13. Rządowy program wsparcia budownictwa socjalnego i komunalnego ze środków Funduszu Dopłat;
14. Program "Oparcie Społeczne dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi";
15. Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014-2020.

Podstawy prawne systemu polityki społecznej

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r. (Dz.U. 1997 nr 78, poz. 483);
2. Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. 2015, poz. 163 z późn.zm.);
3. Ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. 2015, poz. 1515 z późn.zm.);
4. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz.U. 2011 nr 231, poz.1375 z późn.zm.);
5. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz.U. 2015, poz. 332);
6. Ustawa z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz.U. 2015, poz.1286);
7. Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz.U. 2012, poz. 124 z późn. zm.);
8. Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz.U. 2015, poz. 1390);
9. Ustawa z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz.U. 2015, poz. 114 z późn. zm.);
10. Ustawa z dnia 11 lutego 2016r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. 2016, poz. 195);
11. Ustawa z dnia 5 grudnia 2014r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz.U. 2014, poz. 1863);
12. Ustawa z dnia 21 czerwca 2001r. o dodatkach mieszkaniowych (t.j. Dz.U. 2013, poz. 966 z późn.zm.)
13. Ustawa z dnia 7 września 2007r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz.U. 2015, poz.859);
14. Ustawa z dnia 21 czerwca 2001r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie kodeksu cywilnego (t.j. Dz.U. 2014, poz.150);
15. Ustawa z dnia 8 grudnia 2006r. o finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych (t.j. Dz.U. 2015, poz. 833);
16. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz.U. 2015, poz. 149 z późn. zm.);

17. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz.U. 2011 nr 127, poz. 721 z późn. zm.);
18. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz.U. 2011 nr 43, poz. 225 z późn.zm.);
19. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz.U. 2016, poz. 239);
20. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006r. o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. 2006 nr 94, poz. 651 z późn.zm.);
21. Ustawa z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. 2015, poz. 748);
22. Ustawa z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. 2015, poz. 121 z późn.zm.);
23. Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011r. o działalności leczniczej (t.j. Dz.U. 2015, poz. 618 z późn.zm.);
24. Ustawa z 27 sierpnia 2004r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t.j. Dz.U. 2015, poz. 581);
25. Ustawa z dnia 27 czerwca 2003r. o rencie socjalnej (t.j. Dz.U. 2013, poz. 982 z późn.zm.);
26. Ustawa z dnia 20 grudnia 1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. Dz.U. 2015, poz. 704 z późn.zm.);
27. Ustawa z dnia 12 grudnia 2013r. o cudzoziemcach (Dz.U. 2013, poz. 1650);

2. INSTYTUCJE I ORGANIZACJE DZIAŁAJĄCE W ZAKRESIE POMOCY SPOŁECZNEJ NA TERENIE GMINY OLECKO

Sektor publiczny

Jednostki gminne

1. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, ul. Kolejowa 31;
2. Środowiskowy Dom Samopomocy, ul. Armii Krajowej 26;
3. Warsztat Terapii Zajęciowej, ul. Kopernika 6;
4. Punkt Konsultacyjno-Informacyjny dla Osób Doświadczających Przemocy, ul. Nocznickiego 15;
5. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Pl. Wolności 1;
6. Szkoły podstawowe, gimnazja i przedszkola:
 - Szkoła Podstawowa nr 1 im. H. Sienkiewicza, ul. Kościuszki 20;
 - Szkoła Podstawowa nr 3 im. Jana Pawła II, ul. Kolejowa 33;
 - Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Gąskach;
 - Zespół Szkół im. Ks. Jana Twardowskiego, Os. Siejnik I 14: Szkoła Podstawowa nr 4 z Oddziałami Integracyjnymi, Gimnazjum nr 1 z Oddziałami Integracyjnymi;
 - Gimnazjum nr 2 im. M. Kopernika, ul. Słowiańska 1;
 - Gimnazjum z Oddziałami Integracyjnymi w Kijewie, Kijewo 29;
 - Zespół szkół w Judzikach, Judziki 5;
 - Zespół Szkół w Babkach Oleckich;
 - Przedszkole z Oddziałami Integracyjnymi, ul. Zielona 1;
7. Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji, ul. Park 1;
8. Regionalny Ośrodek Kultury „Mazury Garbate”.

Jednostki pozagminne

1. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, ul. Gołdapska 23;
2. Ośrodek Interwencji Kryzysowej przy PCPR ul. Gołdapska 23;
3. Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie przy PCPR, ul. Gołdapska 23;
4. Młodzieżowy Klub Integracji Społecznej przy PCPR, ul. Gołdapska 23;
5. Sąd Rejonowy III Wydział Rodzinny i Nieletnich, Os. Siejnik I 18;
6. Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej, Os. Siejnik I 18;
7. Komenda Powiatowa Policji , ul. Zamkowa 1;
8. Powiatowy Urząd Pracy, ul. Armii Krajowej 30;
9. Starostwo Powiatowe – Rehabilitacja Zawodowa i Społeczna Osób Niepełnosprawnych PFRON, ul. Kolejowa 32;
10. Dom im. Janusza Korczaka, ul. Gołdapska 18a;

11. Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Głuchych, ul. Słowiańska 1;
12. Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Długoterminowej w Olecku, Olecko Kolonia 4;
13. Poradnia Psychologo-Pedagogiczna, ul. Zamkowa 2;
14. Dom Pomocy Społecznej „Jaśki”, Olecko Kolonia 4.

Sektor pozarządowy

1. Stowarzyszenie „Otwarte Drzwi”, Al. Zwycięstwa 3a;
2. Stowarzyszenie „Dać Nadzieję” przy Środowiskowym Domu Samopomocy, ul. Armii Krajowej 26;
3. Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Warmińsko-Mazurski Oddział Miejsko-Gminny w Olecku - Środowiskowe Ognisko Wychowawcze „Puchatek”, ul. Kościuszki 20;
4. Spółdzielnia Socjalna „Razem”, ul. Kolejowa 31;
5. Stowarzyszenie Rodziców Osób Niepełnosprawnych i Osób Wspierających przy Warsztacie Terapii Zajęciowej w Olecku, ul. Kopernika 6;
6. Stowarzyszenie Pomocy Społecznej i Ochrony Zdrowia im. Św. Łukasza, Olecko Kolonia 4;
7. Związek Harcerstwa Polskiego, Plac Zamkowy 2;
8. Stowarzyszenie Wspierania Szkół i Placówek z Oddziałami Integrycyjnymi „Pomarańcza” w Olecku, Os. Siejnik I 14;
9. „Caritas Polska” Koło przy Parafii Rzymsko-Katolickiej pw. Podwyższenia Krzyża Świętego, ul. Zamkowa 6;
10. „Caritas Polska” Koło przy Parafii Św. Rodziny Os. Siejnik I 8;
11. „Caritas Polska” Koło przy Parafii Św. Antoniego w Gąskach;
12. „Caritas Polska” Koło przy Parafii w Judzikach;
13. Parafialny Zespół Caritas przy Parafii NMP Królowej Polski w Olecku, Pl. Wolności 18;
14. Polski Związek Emerytów i Rencistów i Inwalidów, ul. Słowiańska 1.

Sektor prywatny

1. Przedszkole Niepubliczne „Jedyneczka”, ul. Wiejska 14a;
2. Przedszkole Niepubliczne „Smyk”, ul. Broniewskiego 9 i Os. Siejnik 8;
3. Przedszkole Niepubliczne „Bajka”, Os. Lesk 1a;
4. Przedszkole Niepubliczne „Kubuś i Przyjaciele”, ul. Wąska 1;
5. Żłobek „Jedyneczka”, ul. Wiejska 14a;
6. Żłobek „Smyczek”, ul. Broniewskiego 9.

Gabinety i placówki medyczne

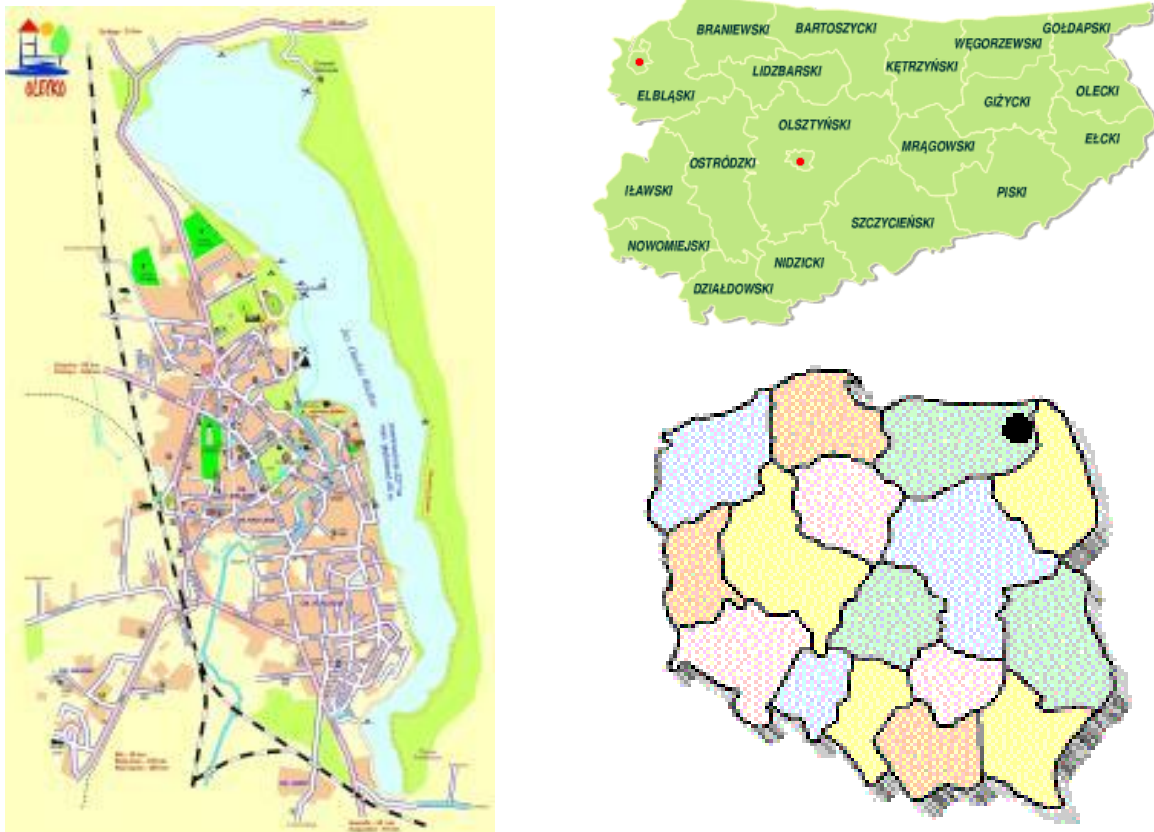
1. NZOZ Poradnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu, Narkotyków i Współuzależnienia w Olecku, ul. Nocznickiego 15;
2. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Zakład Leczniczy „Eskulap” Sp. z o.o., ul. 11 Listopada 23;
3. Centrum Medyczne Zakład Opieki Zdrowotnej w Olecku „Olmedica” Sp. z o.o., Szpital, ul. Gołdapska 1;
4. „Zdrowie” Grupowa Praktyka Pielęgniarek i Położnych, Aleje Lipowe 1a;
5. Zbigniew Czupryn, Zielona 3b;
6. NZOZ „Pomoc Medyczna” Barbara Szeremeta, 11 Listopada 23;
7. NZOZ GAMED Ilona Gajewska, 11 Listopada 23/22;
8. Zakład Stomatologiczny „OLDENT” Spółka Cywilna Leszek Stypułkowski, Alicja Piotrowska, 11 Listopada 23;
9. Danuta Halina Wilczewska NZOZ „VITA”, Kolejowa 6;
10. NZOZ Zakład Leczniczy GOMED w Olecku Andrzej Gadomski Marta Gadomska-Gołąb Spółka Cywilna, 11 Listopada 23;
11. Regina Perkowska-Czupryn, Zielona 3b;
12. NZOZ „ODNOWA” Agnieszka Joanna Nowak-Lasota, 11 Listopada 23/3;
13. Zakład Leczniczy PROVITA Anna i Piotr Bielenica – Spółka Jawna, Kasztanowa 2;
14. Anna Fidler, Wiejska 6/1;
15. Gabinet Logopedyczny Jolanta Drażba, 11 Listopada 23;
16. Joanna Pokusa, 11 Listopada 23.

3. CHARAKTERYSTYKA MIASTA I GMINY OLECKO

Położenie i rys historyczny

Olecko położone jest w północno-wschodniej części Polski. Jest to gmina miejsko-wiejska w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie oleckim.

Gmina Olecko graniczy z Gminą Kowale Oleckie, Gminą Świętajno Gminą Wieliczki i Gminami z obszaru powiatu Ełckiego. Przez teren Gminy przechodzą główne drogi regionu: droga krajowa Gołdap – Olecko - Ełk (nr 65), droga wojewódzka Kąp – Wydminy – Olecko – Raczki – Suwałki - Rutka Tartak (nr 655), droga wojewódzka Sedranki – Bakałarzewo – Suwałki – Sejny (nr 653). Odległości pomiędzy większymi miastami regionu (Augustów, Ełk, Gołdap, Suwałki, Giżycko) wynoszą średnio 35km.

Rysunek 1 Położenie geograficzne. Źródło: um.olecko.pl

Większość osad na terenie ziemi oleckiej powstała w XVI wieku, w czasach księcia Albrechta Hohenzollerna, który w roku 1560 założył pierwsze miasto w tej części Prus Książęcych. Akt lokacyjny dla miasta został wydany z datą 1 stycznia 1560 roku. Otrzymało ono nazwę Margrabowa (od tytułu Albrechta - margrabiego brandenburskiego). Jako ważny ośrodek wymiany handlowej na pograniczu polsko-litewsko- pruskim.

Jako powiat przygraniczny, Olecko i najbliższe okolice miasta były w centrum działań wojennych w latach 1914-1915. Śladami tamtych wydarzeń są pozostałe na tej ziemi pomniki poległych i liczne cmentarze wojskowe. Plebiscyt w Olecku w 1920 roku zakończył się katastrofalną klęską. Za ledwie dwa głosy padły za Polską. Dla upamiętnienia zwycięstwa odniesionego w plebiscycie Niemcy nadali miastu nową nazwę -Treuburg, którą w 1933 roku rozciągnęli na cały powiat nazywany dotąd Olecko (Kreis Oletzko).

Począwszy od lat siedemdziesiątych XIX wieku Olecko zaczęło odczuwać pozytywnie przeobrażenia związane z konsekwencjami awansu cywilizacyjnego. Zbudowano linie kolejową, nowe urządzenia komunalne i usługowe: gazownię, elektrownię, wodociągi i kanalizację, rzeźnię i chłodnię. Rozwinęło się tu budownictwo mieszkaniowe, powstały nowe szkoły i obiekty użyteczności publicznej.

W latach 1975-1998 gmina położona była w województwie suwalskim.

Obszar gminy wynosi 266,74km², z czego miasto zajmuje 11,54 km² natomiast teren wiejski 255,20 km².

Wyszczególnienie	Gmina km ²	Miasto km ²	Razem km ²	Udział gruntów
Użytki rolne	176,85	4,06	180,91	67,82%
Grunty leśne	52,13	0,40	52,53	19,69%
Grunty zabudowane i zurbanizowane	8,22	4,50	12,72	4,77%
Grunty pod wodami	8,45	2,35	10,80	4,05%
Pozostałe grunty i nieużytki	9,55	0,23	9,78	3,67%
Razem:	255,20	11,54	266,74	100%

Tabela 1 Struktura gruntów w Gminie Olecko. Źródło: UM

Siedzibą gminy jest miasto Olecko. W skład gminy wchodzi 45 miejscowości zgrupowanych w 32 sołectwach.

Strukturę przestrzenną miasta i gminy Olecko determinują obszary o funkcji rolniczej, rolniczo-turystycznej, wielokierunkowej działalności gospodarczej, w tym przemysłowej, mieszkaniowej, usługowej, komunikacji i infrastruktury technicznej oraz gospodarki leśnej (w pewnym stopniu również rybactwo).

W mieście i gminie Olecko przeważają zakłady branży drzewnej, stolarskiej, budowlanej oraz spożywczej. Spośród zarejestrowanych podmiotów gospodarczych sektor prywatny przedsiębiorstw stanowi 96% ogółu przedsiębiorstw, natomiast sektor publiczny 3,8%.

Świadczy to o wysokiej aktywności mieszkańców gminy, ale także charakteryzuje to podmioty, które dysponują niskim kapitałem firmy i nie tworzą dużej ilości miejsc pracy, a przeważnie oparte są na samozatrudnieniu.

Dominującymi dziedzinami życia gospodarczego na obszarze miasta są: przemysł drzewny, stoczniowy, spożywczy, rolnictwo, usługi, handel i transport.

Na terenie miasta funkcjonuje 16 placówek świadczących usługi medyczne w tym szpital zarządzany przez spółkę „Olmedica”.

W dziedzinie edukacji na terenie gminy funkcjonuje 15 publicznych placówek oświatowych (1 przedszkole, 3 zespoły wychowania przedszkolnego, 6 szkół podstawowych, 5 gimnazjów), dla których organem prowadzącym jest gmina, oraz 4 placówki oświatowe dla których organem prowadzącym jest powiat. Ponadto na terenie miasta i gminy znajdują się niepubliczne placówki edukacyjne takie jak:

- Społeczna Szkoła Podstawowa i Społeczne Gimnazjum prowadzone przez Społeczne Towarzystwo Oświatowe,
- 4 przedszkola,
- 2 żłobki,
- Centrum Edukacji Osób Niepełnosprawnych przy ŚDS.

Struktura wiekowa mieszkańców gminy Olecko

Miasto i gminę Olecko zamieszkuje ogółem 21 905 osób, w tym: 11 249 kobiet, 10 656 mężczyzn; 16 381 osób mieszka w mieście i 5 524 osób zamieszkuje na wsi (stan na dzień 30 czerwca 2015r.).

Przedział wiekowy	MIASTO	WIEŚ	Razem
0-6	1 025	378	1 403
7-15	1 507	660	2 167
16-18	497	207	704
19-25 kobiety	731	310	1 041
19-25 mężczyźni	779	347	1 126
26-49 kobiety	2 852	905	3 757
26-49 mężczyźni	2 850	1 045	3 895
50-65 kobiety	2 042	479	2 521
50-65 mężczyźni	1 692	554	2 246
Powyżej 65 kobiety	1 478	389	1 867
Powyżej 65 mężczyźni	928	250	1 178
RAZEM:	16 381	5 524	21 905

Tabela 2 Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Olecko. Źródło: UM

Ogółem liczba osób w wieku produkcyjnym w gminie Olecko wynosi 14 586 osób, co stanowi 66,59% całej populacji mieszkańców gminy, natomiast w wieku poprodukcyjnym jest 3 045 osób tj. 13,90% mieszkańców gminy Olecko.

Statystyka rejestracji zdarzeń w ewidencji ludności w mieście i gminie Olecko w latach 2012-2015

Wyszczególnienie		2012	2013	2014	30.06.2015
urodzenia		245	238	205	99
zgony		198	190	215	101
małżeństwa		172	155	197	83
rozwoły		77	88	74	12
pobyty czasowe		443	459	351	128
Migracje		189	206	213	147
w tym:	- ponowne zameldowanie w gminie	32	42	33	27
	- zameldowanie na pobyt stały spoza gminy	153	147	160	116
	- emigracje	4	17	20	4

Tabela 3 Rejestracja zdarzeń w ewidencji ludności. Źródło: UM

Wyzwaniem dla gminy jest wzrost migracji, a zwłaszcza, jak wynika z diagnozy przeprowadzonej na potrzeby związane z opracowywaniem „Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Olecko do roku 2025”, odpływ młodych ludzi. Zdiagnozowane zostały również przyczyny tego zjawiska: poszukiwanie przez ludzi młodych miejsca kształcenia, lepszych możliwości rozwojowych oraz perspektyw pracy. Ponadto, zauważalny jest w Olecku, podobnie jak w całej Polsce, proces starzenia się społeczeństwa. Proces ten wiąże się z koniecznością dostosowania usług publicznych do szczególnych potrzeb osób starszych.

4. DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Najistotniejszym celem diagnozy jest określenie problemów społecznych - zjawisk niekorzystnych dla społeczności, w której występują i są oceniane jako zagrażające, niebezpieczne, konieczne do wyeliminowania. Diagnoza stanowi punkt wyjścia i podstawę do planowania celów i kierunków działania. Obok działań bieżących, mających na celu zaspokojenie aktualnych potrzeb oraz rozwiązywanie istniejących problemów, konieczne jest planowanie działań długofalowych, zmierzających do zrównoważonego rozwoju społeczności lokalnej i włączenia społecznego grup zagrożonych marginalizacją lub wykluczeniem.

Dla opisu sytuacji społecznej w gminie wykorzystane zostały dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Powiatowego Urzędu Pracy, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Poradni Terapii Uzależnienia od Alkoholu, Narkotyków i Współuzależnienia, Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego dla Osób Doświadczających Przemocy w Rodzinie, Ewidencji Ludności. Zostały także przeprowadzone badania ankietowe wśród seniorów (84 osoby). Ponadto odbyły się dwa spotkania z przedstawicielami oświaty i organizacjami pozarządowymi.

Powody przyznawania pomocy społecznej

Lp.	POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ	Liczba rodzin		
		2012r.	2013r.	2014r.
1	Ubóstwo	31	64	97
2	Sieroctwo	-	2	2
3	Bezdomność	14	14	22
4	Bezrobocie	550	584	541
5	Długotrwała lub ciężka choroba	465	458	426
6	Potrzeba ochrony macierzyństwa	148	147	102
	W tym: wielodzietność	54	66	46
7	Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	92	67	64
	w tym:			
	Rodziny niepełne	65	49	49
	Rodziny wielodzietne	21	13	14
8	Niepełnosprawność	100	96	109
9	Przemoc w rodzinie	64	26	27
10	Alkoholizm	35	58	68
11	Narkomania	-	2	1
12	Trudność w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	5	5	5
13	Zdarzenie losowe	2	-	-
14	Sytuacja kryzysowa	3	-	-

Tabela 4 Powody przyznawania pomocy społecznej. Źródło: MOPS

Najistotniejsze problemy społeczne zostały określone w drodze analizy powodów udzielania pomocy mieszkańcom przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Olecku w latach 2012-2014, na podstawie sporządzanej sprawozdawczości, oceny zasobów pomocy społecznej oraz struktury rodzin objętych pomocą społeczną. Ze świadczeń pomocy społecznej korzysta 11,8% ogółu mieszkańców, tj. 2 586 osób.

Z zestawienia wynika, że świadczenia pomocy społecznej udzielane są najczęściej z powodu: bezrobocia, długotrwałej lub ciężkiej choroby, niepełnosprawności, potrzeby ochrony macierzyństwa (w tym wielodzietności), bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego oraz ubóstwa. W znaczącej skali, pomoc społeczna jest udzielana z powodu przemocy w rodzinie i bezdomności. W świetle statystyki MOPS dotkliwe problemy społeczne, jak alkoholizm i narkomania, stosunkowo rzadko stanowią podstawę udzielania pomocy społecznej. Trzeba jednak podkreślić, iż rodziny dotknięte uzależnieniami (nie tylko od substancji psychoaktywnych), zwykle nie przyznają się do swojego problemu, natomiast korzystają z pomocy społecznej z innych powodów. Waga problemu uzależnień wynika z diagnozy przeprowadzonej w toku opracowywania Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla Gminy Olecko na 2016 rok i Programu Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Olecko na lata 2015 – 2018.

Należy zauważyć, że wskazanych wyżej pięć głównych problemów społecznych w mieście i gminie Olecko, odpowiada dominującym powodom udzielania świadczeń w województwie warmińsko-mazurskim. W dokumencie "Analiza problemów społecznych województwa warmińsko-mazurskiego w ujęciu pomocy społecznej za rok 2014" na pierwszym miejscu również wskazuje się bezrobocie, natomiast w dalszej kolejności ubóstwo, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego oraz długotrwałą lub ciężką chorobę. Na kolejnym miejscu, podobnie jak w mieście i gminie Olecko, w statystyce wojewódzkiej pojawiają się przemoc w rodzinie czy narkomania.

Rodziny objęte pomocą społeczną

TYPY I LICZEBNOŚĆ RODZIN		2012r.	2013r.	2014r.	
I.	Rodziny ogółem	1071	1331	1245	
	w tym o liczbie osób:	1	360	382	417
		2	177	218	218
		3	185	214	199
		4	171	224	200
		5	91	199	124
		6 i więcej	87	94	87
II.	Rodziny z dziećmi ogółem	654	686	722	
	w tym o liczbie dzieci:	1	242	241	243
		2	225	233	251
		3	99	113	130
		4	54	66	65
		5	14	16	15
		6	14	12	14
		7 i więcej	6	5	4
III.	Rodziny niepełne ogółem	256	258	234	
	w tym o liczbie dzieci:	1	128	123	113
		2	80	82	71
		3	29	28	28
		4 i więcej	19	25	22
IV.	Rodziny emerytów i rencistów ogółem	143	125	147	
	w tym o liczbie osób:	1	110	99	112
		2	21	20	26
		3	6	3	3
		4 i więcej	6	3	6

Tabela 5 Rodziny objęte pomocą społeczną. Źródło: MOPS

Biorąc pod uwagę rodziny objęte pomocą zauważa się nieznaczny spadek liczby rodzin w porównaniu do roku 2013, tj. o 86 rodzin. Natomiast jest tendencja wzrostowa udziału rodzin jednoosobowych, zwłaszcza rodzin emerytów i rencistów. Z kolei wśród rodzin z dziećmi zwiększyła się liczba korzystających z pomocy, przede wszystkim są to rodziny z dwojgiem i trojgiem dzieci. Z kolei dostrzega się spadek liczby rodzin niepełnych w stosunku do lat 2012 i 2013, który wynosi odpowiednio 22 i 24. Spośród tych rodzin najczęściej z pomocy korzystały rodziny z jednym i dwojgiem dzieci.

Charakterystyka zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia pomocy społecznej

Ubóstwo

Z pomocy społecznej z powodu ubóstwa, korzysta znaczna liczba rodzin. Są to rodziny, w których dochód na osobę w rodzinie jest niższy lub równy kryterium dochodowemu określone w art. 8.1. ustawy o pomocy społecznej, przy czym prawo do świadczeń pieniężnych przysługuje przy jednoczesnym wystąpieniu co najmniej jednego z powodów wymienionych w art. 7 pkt. 2–15 lub innych okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy społecznej.

Ubóstwo określane jest jako stan uwarunkowany niewystarczającym dochodem, uniemożliwiający zaspokajanie podstawowych potrzeb życiowych człowieka. Ustawa o pomocy społecznej zawiera pojęcie "podstawowych potrzeb" w kontekście świadczeń pieniężnych, które mogą być przyznane w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opał, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, a także kosztów pogrzebu. Udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym.

Problem ubóstwa niesie za sobą wiele niekorzystnych zjawisk, począwszy od degradacji biologicznej i społecznej ubogich oraz ich rodzin, poprzez marginalizację i wykluczenie społeczne osób dotkniętych tym problemem, a skończywszy na zachowaniach patologicznych takich jak np.: alkoholizm, narkomania, przestępczość. Pogłębianiu się tego procesu sprzyjają takie czynniki, jak: wzrost kosztów eksploatacji mieszkań, wzrost kosztów związanych z ochroną zdrowia, leczeniem, edukacją, niskie dochody, a także duża liczba bezrobotnych, którzy utracili prawo do świadczeń oraz wzrost liczby osób starszych wiekiem.

W ostatnim okresie wiele osób poprawę swego losu wiąże z koniecznością wyjazdów zarobkowych do większych miast lub za granicę.

Sieroctwo

Sieroctwo rozumiane jest powszechnie jako sytuacja dziecka, które pozbawione jest rodziców. Rozróżnia się sieroctwo naturalne – jako skutek śmierci rodziców, społeczne – kiedy dziecko pozbawione jest normalnego środowiska rodzinnego na skutek rozbicia rodziny lub jego marginalizacji. Coraz częściej z pojęciem sieroctwa społecznego łączy się także pojęcie „sieroctwa duchowego”, odnoszące się do sytuacji osamotnienia dziecka w rodzinie własnej, a więc do braku opieki i wsparcia ze strony rodziców biologicznych.

Niepokojące są zjawiska tzw. "eurosieroctwa" lub „pótsieroctwa społecznego” wynikające z pozostawienia dzieci przez jednego z rodziców, wyjeżdżającego do pracy zarobkowej za granicę, a funkcje rodzicielskie pełni tylko drugi rodzic.

Problem sieroctwa na terenie naszej gminy najczęściej ma charakter sieroctwa społecznego – sieroty pochodzą z rodzin dysfunkcyjnych, w których panuje niewłaściwa atmosfera, konflikty rodzinne, przemoc, błędy wychowawcze, brak odpowiedzialności za dzieci, zanik związków uczuciowych między członkami rodziny, a szczególnie brak miłości do dziecka. Na dezintegrację rodziny wpływa również zła sytuacja materialna, mieszkaniowa, narastająca frustracja spowodowana bezrobociem. Z pomocy MOPS w Olecku z powodu występującego sieroctwa, korzystają pojedyncze osoby lub rodziny. Problem pótsieroctwa może odzwierciedlać liczba rodzin niepełnych.

Dziecku pozbawionemu całkowitej lub częściowej opieki rodzicielskiej zapewnia się opiekę w placówkach opiekuńczo – wychowawczych lub w rodzinach zastępczych na mocy postanowienia sądu. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nakłada obowiązek pracy z rodziną umożliwiającą powrót dziecka do rodziny lub gdy jest to niemożliwe – dążenia do przysposobienia dziecka, a w przypadku braku możliwości przysposobienia dziecka – zapewnienia opieki i wychowania w środowisku zastępczym.

Bezdomność

Według definicji zawartej w ustawie o pomocy społecznej osoba bezdomna to osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowana na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności, a także osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym i zameldowana na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Olecku systematycznie prowadzi statystykę osób bezdomnych. Problem bezdomności, według stanu na dzień 31.12.2015r. dotyczy 26 osób. Najczęstszą przyczyną bezdomności jest: alkoholizm, utrata mieszkania z powodu eksmisji, przestępczość, choroby oraz inne przyczyny (przypadek braku mieszkania po opuszczeniu placówki opiekuńczo-wychowawczej).

Opracowany w grudniu 2015 roku rządowy "Program Wspierający Rozwiązywanie Problemu Bezdomności" wpisuje się w europejskie rekomendacje w obszarze rozwiązywania problemu bezdomności. W ich świetle bezdomność powinna być traktowana jako szerszy problem polityki społecznej - nie tylko pomocy społecznej. Bezdomność jest skutkiem niekorzystnych uwarunkowań socjalnych, na przykład bezrobocia, czy braku mieszkania, ale często również efektem zmniejszonej zdolności do samodzielnego życia i sprostania wymogom społeczeństwa, oceniającego jednostkę głównie pod względem wydajności. Bezdomnych należy pojmować jako ludzi w kryzysie, wykluczonych społecznie.

Głównym celem Programu jest zmniejszenie liczby osób zagrożonych bezdomnością i osób bezdomnych poprzez wspieranie działań nakierowanych na przeciwdziałanie i rozwiązywanie problemu bezdomności.

W ramach celu głównego wyznaczone są następujące cele szczegółowe:

- zwiększenie samodzielności osób bezdomnych poprzez system usług reintegracji społecznej i zawodowej;
- wzmocnienie i usprawnienie systemu interwencji, ochrony zdrowia i życia osób bezdomnych;
- zmiana standardów placówek świadczących usługi dla osób bezdomnych, tj.: ogrzewalni, noclegowni i schronisk dla bezdomnych.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, pomoc bezdomnym należy do zadań własnych gminy. Pomoc ta obejmuje: udzielenie schronienia, posiłku, ubrania, a także zasiłku celowego na leczenie. W naszej gminie niezbędną pomoc osobom bezdomnym udzielana jest głównie w ramach współpracy MOPS z istniejącym od 2000 roku Stowarzyszeniem "Otwarte Drzwi". Stowarzyszenie prowadzi m.in. dom noclegowy i stołówkę dla bezdomnych. Jednakże bezdomni podlegający długotrwałej pomocy instytucji często tracą samodzielność i wykazują bierność w podejmowaniu własnych wysiłków. Szansą na skuteczną pomoc jest motywowanie osób bezdomnych do zmiany stylu życia, uczenie

zachowań prospołecznych i umiejętności współpracy z innymi ludźmi oraz aktywizacja zawodowa. Obok działań skoncentrowanych na łagodzeniu skutków bezdomności, konieczne jest zatem podniesienie efektywności działań o charakterze profilaktycznym, a w szczególności aktywizującym. Może temu służyć szersze wykorzystanie instrumentów pomocy społecznej ukierunkowanych na reintegrację społeczną i zawodową osób bezdomnych, takich jak kontrakty socjalne i programy wychodzenia z bezdomności

Wyrazem troski władz lokalnych w zakresie przeciwdziałania bezdomności jest realizacja Programu pomocy w splotie zadłużenia z tytułu korzystania z lokali mieszkalnych stanowiących własność Gminy Olecko w formie świadczeń rzeczowych.

Mieszkania komunalne w zasobach Gminy Olecko	2012r.	2013r.	2014r.
Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy	394	389	378
Liczba wniosków złożonych w zasobie gminy	19	10	11
Liczba mieszkań socjalnych	32	32	34
Liczba oczekujących na mieszkanie socjalne	39	50	46
Liczba wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego	1	2	4

Tabela 6 Komunalne zasoby mieszkaniowe. Źródło: UM

Problem bezdomności może wzrastać o czym świadczą coraz większe problemy z płaceniem czynszu, wiele osób posiada zadłużenie zbliżające się wielkością do wartości mieszkania. Ponadto wśród klientów pomocy społecznej zauważa się dużą rotację wynajmu stancji, która wynika z trudności finansowych. Rodziny te potencjalnie są zagrożone bezdomnością.

W zasobach komunalnych gminy zmniejsza się liczba mieszkań. W stosunku do 2012r. zmniejszyła się o 16, a do 2013r. o 11. Z podanych danych wynika, że zmniejszyła się liczba złożonych wniosków o przydział mieszkania komunalnego, zaś liczba osób oczekujących na mieszkanie socjalne w stosunku do 2012 r. wzrosła o 7. Sukcesywnie wzrasta liczba wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego.

Na terenie Gminy od kilku lat wzrasta problem mieszkaniowy, ponieważ istniejące spółdzielnie mieszkaniowe nie budują nowych lokali mieszkalnych. Aktualnie są budowane przez prywatnych inwestorów budynki wielorodzinne, na które stać tylko nielicznych mieszkańców. Ponadto zauważa się zjawisko ruralizacji, czyli przenoszenia się na obrzeża miasta lub do pobliskich wsi. Generalnie młode pokolenie ma coraz większe problemy z uzyskaniem samodzielnego mieszkania, bo nie posiada zdolności kredytowej lub stałych dochodów.

Bezrobocie

Bezrobocie jest zjawiskiem społecznym, w którym część ludzi zdolnych do pracy deklarujących chęć jej podjęcia nie znajduje możliwości zatrudnienia z różnych powodów. Uznawane jest dziś za poważny problem społeczny, ponieważ leży u podstaw wielu innych problemów związanych z funkcjonowaniem osób i rodzin. Powoduje obniżenie standardu życia, ubożenie rodzin, ograniczenie uczestnictwa w życiu społecznym. W naszej gminie jest głównym powodem korzystania ze świadczeń z pomocy społecznej.

Brak pracy wpływa nie tylko na sytuację ekonomiczną. W wymiarze psychologicznym bezrobocie, zwłaszcza długotrwałe, prowadzi do obniżenia samooceny osoby bezrobotnej, stanów frustracji, poczucia bezradności, trudności z organizowaniem i wykorzystaniem czasu. W wymiarze społecznym skutkiem jest pogłębiająca się izolacja osób i rodzin, kształtowanie się tzw. „kultury bezrobocia”, charakteryzującej się m.in. brakiem aktywności, roszczeniową postawą wobec instytucji pomocowych, dziedziczeniem przez dzieci niskiego statusu społecznego i ekonomicznego rodziny.

Wysokie bezrobocie powoduje migracje zarobkowe, a zwłaszcza odpływ młodych, wykształconych ludzi, oraz rosnące poczucie zagrożenia bezrobociem wśród ludzi zatrudnionych.

Pracownicy socjalni zwracają uwagę, że w większości rodzin dotkniętych problemem bezrobocia współwystępują: alkoholizm i inne uzależnienia, pogarszanie się stanu zdrowia fizycznego i psychicznego, przemoc, rozwody i samotne rodzicielstwo. Inne zaobserwowane problemy i dysfunkcje, które mają wpływ na jakość życia rodzinnego i społecznego to: trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, spadek aspiracji edukacyjnych własnych i dzieci, trudności z uzyskaniem i utrzymaniem mieszkania, zadłużanie się.

Najtrudniej znaleźć pracę osobom, które są długotrwałe bezrobotne tj., zgodnie z definicją zawartą w art. 49 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, pozostające w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat.

Osoby te w ramach współpracy z urzędem pracy w pierwszej kolejności kierowane są do uczestnictwa w programie aktywizacji i integracji oraz prac społecznie użytecznych. Praca socjalna opiera się na zawarciu i realizacji kontraktu socjalnego.

Aktywizacja osób długotrwałe bezrobotnych jest procesem złożonym i wymaga współpracy służb zatrudnienia, pracowników socjalnych, a także specjalistów poradnictwa rodzinnego, psychologicznego i prawnego. Trudności w aktywizowaniu tej grupy do współdziałania w rozwiązywaniu swoich problemów wynikają najczęściej z utraty umiejętności przydatnych na rynku pracy, ale też postaw osób bezrobotnych – zaprzestania podejmowania starań o pracę z powodu doświadczanych niepowodzeń lub z obawy przed zmianą dotychczasowego stylu życia, wyuczonych „strategii” przeżycia, w tym

korzystania ze świadczeń pomocy społecznej. Wśród osób dotkniętych problemem bezrobocia znajdują się osoby, które nigdy nie pracowały, nigdy nie szukały pracy i nie są zainteresowane jej poszukiwaniem, a status osoby bezrobotnej zachowują dla ubezpieczenia zdrowotnego. Niektórzy bezrobotni, przeważnie z terenów wiejskich, rezygnują ze statusu osoby bezrobotnej z powodu braku środków finansowych na dojazd do urzędu pracy. Znaczną, trudną do oszacowania, liczbą osób podejmuje pracę w szarej strefie (prace dorywcze i sezonowe) lub wyjeżdża do pracy za granicę.

Osoby te są potencjalnymi świadczeniobiorcami pomocy społecznej po osiągnięciu wieku emerytalnego, w związku z brakiem uprawnień do świadczeń emerytalno-rentowych.

Liczba osób bezrobotnych w latach 2012-2014

Rok	Liczba osób bezrobotnych ogółem
2012	1892
2013	1973
2014	1700

Tabela 7 Liczba bezrobotnych. Źródło: PUP

Wybrane kategorie bezrobotnych w latach 2012-2014

Poszczególne kategorie bezrobotnych	2012r.	2013r.	2014r
Z prawem do zasiłku	468	354	305
Do 25 roku życia	335	328	288
Długotrwale bezrobotni	958	1125	981
Powyżej 50 roku życia	511	537	497
Bez kwalifikacji zawodowych	445	540	504
Niepełnosprawni	57	70	60

Tabela 8 Wybrane kategorie bezrobotnych. Źródło: PUP

Stopa bezrobocia w powiecie oleckim na tle województwa i kraju w latach 2012-2014

Rok	Powiat olecki	województwo warmińsko-mazurskie	Polska
2012	23,1%	21,2%	13,4%
2013	23,4%	21,7%	13,4%
2014	20,9%	18,9%	11,5%

Tabela 9 Stopa bezrobocia w powiecie Oleckim na tle województwa i kraju. Źródło: PUP

Długotrwała lub ciężka choroba

Według Komisji Chorób Przewlekłych przy WHO za chorobę przewlekłą uznaje się „wszelkie zaburzenia lub odchylenia od normy, które mają jedną lub więcej z następujących cech charakterystycznych: są trwałe, pozostawiają po sobie inwalidztwo, spowodowane są nieodwracalnymi zmianami patologicznymi, wymagają specjalnego postępowania rehabilitacyjnego albo według wszelkich oczekiwań wymagać będą długiego okresu nadzoru, obserwacji czy opieki”.

Dla chorych przewlekle ze względu na ich szczególny stan zdrowia bardzo istotne są następujące czynniki:

- zapewnienie warunków do samorealizacji;
- zapewnienie poczucia bezpieczeństwa;
- wsparcie terapeutyczne.

Z danych MOPS w Olecku wynika, że z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby pomoc finansową w latach 2012 – 2014 otrzymał następujący odsetek rodzin z ogółu korzystających: 2012 – 43,4%; 2013 – 34,4%; 2014 – 32,2%. Natomiast pomoc w postaci usług opiekuńczych ilustruje poniższa tabela.

Usługi opiekuńcze	Lata		
	2012	2013	2014
Usługi opiekuńcze	53	43	56
Specjalistyczne usługi opiekuńcze	35	37	36
Ogółem	88	80	92

Tabela 10 Usługi opiekuńcze. Źródło: MOPS

Aktualnie obowiązujące przepisy nie zawierają szczegółowych unormowań dotyczących usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania, zaś analizy przeprowadzone w obszarze tych usług wskazują, że wymagają one działań ukierunkowanych na podniesienie jakości i skuteczności. Wskazane jest wdrożenie standardu usług opiekuńczych.

W przypadku liczby rodzin korzystających ze świadczeń pieniężnych z powodu długotrwałej choroby widoczna jest niewielka tendencja spadkowa, a tendencja wzrostowa w stosunku do osób wymagających pomocy usługowej. W ostatnich latach coraz częściej zachodzi konieczność natychmiastowego umieszczenia w domu pomocy społecznej lub zakładzie opieki długoterminowej.

Długotrwała choroba jest jednym z czynników powodujących dysfunkcję rodziny, ponieważ prowadzi do jej dezorganizacji, znacznego obciążenia budżetu domowego wydatkami na leczenie i pielęgnację. Konieczność sprawowania opieki nad przewlekle chorym członkiem rodziny prowadzi do wyczerpania fizycznego i emocjonalnego, w konsekwencji może być czynnikiem wywołującym przemoc lub izolację społeczną rodziny.

Z badań ankietowych przeprowadzonych wśród seniorów miasta i gminy Olecko wynika, że 46,5% badanych brakuje pieniędzy na zakup podstawowych leków i podstawowych produktów żywnościowych. Długotrwała choroba prowadząca w konsekwencji do niepełnosprawności w populacji seniorów stanowi duży problem społeczny. Wiele osób jest niezdolnych do samoobsługi i prowadzenia gospodarstwa domowego. Zdecydowaną większość stanowią osoby samotne, dlatego należy rozszerzyć ofertę pomocy usługowej. Badani oczekują niższych kosztów opłat za usługi opiekuńcze, ponieważ w rzeczywistości potrzebują znacznie więcej godzin usług niż pozwalają im posiadane środki finansowe. Dochody większości badanych oscylowały w granicach 1-1,5 tys. złotych. Stanowią oni mniejszość wśród świadczeniobiorców pomocy społecznej, ponieważ dochody ich przekraczają ustawowe kryterium dochodowe, co nie oznacza, że nie potrzebują wsparcia materialnego.

Aby poprawić tę sytuację należy dążyć do stworzenia sieci wsparcia społecznego poprzez większe wykorzystanie potencjału organizacji pozarządowych i wolontariatu dla osób starszych oraz aktywności samych seniorów.

Potrzeba ochrony macierzyństwa i wielodzietności

Zapisy o ochronie rodziny i macierzyństwa zawarte są w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej: "Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych".

Ochrona macierzyństwa jest uregulowana w Kodeksie Pracy oraz szeregu innych ustaw. Ochrona ta obejmuje kobiety w ciąży, w okresie porodu i połogu oraz wychowujące dzieci. Prawo przewiduje wiele świadczeń, które wiążą się z macierzyństwem i rodzicielstwem. Wymienić można świadczenia opieki zdrowotnej, świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego, świadczenia pomocy społecznej. Służą one realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczej, uniemożliwiającej zwykle aktywność zawodową.

Zmiany kulturowe oraz społeczno-ekonomiczne, a zwłaszcza pogarszająca się sytuacja na rynku pracy, powodują, że ludzie coraz rzadziej decydują się na więcej niż jedno dziecko. Poza tym często dziecko przychodzi na świat dopiero wtedy, gdy rodzice mają ustabilizowane życie, stać ich na zapewnienie dziecku godnego bytu. Odchodzi się od tradycyjnego, wielodzietnego modelu rodziny. Współcześnie obraz rodziny wielodzietnej jest stereotypowy. Rodzina ta kojarzona jest z nieodpowiedzialnością rodziców, ubóstwem, występowaniem problemów opiekuńczo-wychowawczych. Z drugiej strony – ten model rodziny jest bardzo pożądanym z punktu widzenia kondycji demograficznej Polski. Z badań GUS przedstawionych w "Prognozie ludności na lata 2014-2050" wynika, że pomiędzy rokiem 1988 a 2011, odnotowano wśród rodzin istotny wzrost odsetka par bez dzieci (z 22,8% do 25,9%) oraz rodzin niepełnych (z 15,4% do 22,8%). Spadek liczby urodzeń jest jedną

z podstawowych przyczyn niżu demograficznego. GUS podaje, iż w 2013 roku odnotowano ujemny przyrost naturalny ludności, który będzie utrzymywał się do końca horyzontu prognozy we wszystkich województwach.

W gminie Olecko potrzeba ochrony macierzyństwa i wielodzietność należą do głównych powodów udzielania pomocy społecznej. W 2014r. w ogólnej liczbie rodzin z dziećmi korzystających z pomocy społecznej - 228 stanowiły rodziny wielodzietne (31,6%), a 234 - rodziny niepełne (32,4%). Wśród rodzin wielodzietnych najliczniej reprezentowane były rodziny z trojgiem dzieci, a wśród rodzin niepełnych - z jednym dzieckiem.

Z punktu widzenia demografii rodziną wielodzietną jest taka, która zapewnia lekko rozszerzoną zastępowalność pokoleń. W tym ujęciu za wielodzietną uznaje się rodzinę z co najmniej czworgiem dzieci. Z kolei kryteria ekonomiczne wskazują, iż wielodzietność oznacza rodzinę z trojgiem dzieci, ponieważ moment pojawienia się w rodzinie trzeciego potomka znacznie obniża zamożność rodzin. Z kryterium ekonomicznym łączą się kwestie pomocy społecznej, a więc wsparcia finansowego i rzeczowego rodzin z większą liczbą dzieci.

Ustawa o świadczeniach rodzinnych określa rodzinę wielodzietną jako rodzinę wychowującą troje i więcej dzieci mających prawo do zasiłku rodzinnego. GUS w swoich analizach posługuje się określeniem: „małżeństwa lub związku nieformalne z co najmniej trójką dzieci na utrzymaniu”. Można zatem przyjąć, że rodziny wielodzietne – to rodziny 3+.

Rodziny wielodzietne o niskich dochodach, niewystarczających na zaspokojenie potrzeb bytowych, kulturalnych, zdrowotnych lub edukacyjnych, przy czym rodzice prawidłowo wypełniają obowiązki wychowawcze, potrzebują jedynie wsparcia finansowego lub rzeczowego.

Szerszym zakresem interwencji służb pomocowych obejmowane są rodziny wielodzietne diagnozowane jako bezradne lub niewydolne wychowawczo. W rodzinach tych mogą występować takie problemy jak: długotrwałe bezrobocie, ubóstwo, uzależnienia, przemoc, przewlekłe choroby, niepełnosprawność, niewłaściwe postawy rodzicielskie. Obok pomocy finansowej i rzeczowej rodziny te obejmowane są wsparciem w formie pracy socjalnej, wsparciem asystenta rodziny, poradnictwem specjalistycznym, pomocą usługową i instytucjonalną. Ponadto rodziny wielodzietne wspierane są poprzez lokalne i rządowe programy.

Czas pokaże, czy realizacja Programu Rodzina 500+ pozwoli zminimalizować problemy demograficzne. Niewątpliwie rodziny o najniższych dochodach odczują poprawę sytuacji ekonomicznej. Niemniej skuteczna polityka prorodzinna powinna mieć charakter długofalowy, systemowy i kompleksowy.

Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego

Obraz współczesnej polskiej rodziny budzi niepokój, ponieważ dostrzega się w jej życiu coraz więcej zagrożeń. Prowadzą one do dysfunkcyjności rodziny, a tym samym wywołują trudną sytuację życiową dziecka. Na zmiany funkcjonowania polskich rodzin istotny wpływ miały zmiany systemu społeczno-ekonomicznego. Takie zjawiska, jak, między innymi bezrobocie, bieda, problemy alkoholowe, przemoc, wydłużony czas pracy rodziców i inne, powodują wzrost liczby rodzin niewydolnych wychowawczo. Cechą rodziny niewydolnej wychowawczo jest zaburzenie ogólnie przyjętych norm postępowania rodziców wobec dziecka. Konsekwencją niewłaściwego funkcjonowania rodziny jest w przypadku dzieci pojawianie się symptomów nieprzystosowania społecznego, między innymi zaburzeń w kształtowaniu się mechanizmów kontroli wewnętrznej jednostki, formowania się zniekształconego obrazu świata i własnej osoby oraz naruszających normy zachowań społecznych.

Najczęściej bezradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami, takimi jak: uzależnienie od środków psychoaktywnych, przemoc domowa, przestępczość młodocianych, zaburzenia równowagi systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych, problemy w pełnieniu ról rodzicielskich, małżeńskich, zawodowych. Dysfunkcje te wyrażają się najczęściej niedojrzałością emocjonalną, problemami we współżyciu z ludźmi, trudnościami adaptacyjnymi, bezradnością w prowadzeniu gospodarstwa domowego, problemami wychowawczymi w środowisku rodzinnym oraz szkolnym. U dzieci i młodzieży często pojawiają się zachowania buntownicze, agresywne, konfliktowe, łamanie panujących obyczajów, norm, wartości i przepisów prawa. Mamy wtedy do czynienia z tak zwanymi rodzinami wieloproblemowymi.

Rodziny wieloproblemowe, w których kumuluje się wiele zaniedbań, deficytów i problemów, wymagają wsparcia:

1. **w sprawach korzystania z zasobów, możliwości, uprawnień** związanych z:
 - potrzebą nabycia umiejętności załatwiania spraw urzędowych;
 - potrzebą poznania przepisów prawa w zakresie uprawnień;
 - potrzebą nabycia umiejętności korzystania z zasobów środowiska lokalnego;
 - potrzebą dostępu do informacji;
 - potrzebą nabycia umiejętności komunikacji społecznej;
2. **w sprawach opiekuńczo-wychowawczych** związanych z:
 - potrzebą naprawy zaburzonej komunikacji wewnątrzrodzinnej;
 - potrzebą posiadania właściwych wzorców;
 - potrzebą oparcia o autorytety;
 - potrzebą poznania właściwych metod wychowawczych;
 - potrzebą zainteresowania problemami i potrzebami rozwojowymi dziecka;

- potrzebą nabycia umiejętności organizacji czasu wolnego dla rodziny i dziecka;
 - potrzebą nabycia umiejętności i możliwości zabezpieczenia właściwej opieki osobie zależnej w rodzinie.
3. **w sprawach prowadzenia gospodarstwa domowego**, związanych z:
- potrzebą nabycia umiejętności racjonalnego gospodarowania budżetem;
 - potrzebą określenia właściwej hierarchii potrzeb;
 - potrzebą nabycia umiejętności organizowania przestrzeni w domu;
 - potrzebą wypracowania nawyków i umiejętności utrzymania czystości w domu;
 - potrzebą właściwego podziału obowiązków w rodzinie;
 - potrzebą nabycia umiejętności przygotowywania pełnowartościowych, zróżnicowanych i ekonomicznych posiłków dostosowanych do wieku i potrzeb dzieci.

Powyższe potrzeby, uniemożliwiające prawidłowe funkcjonowanie i integrację społeczną rodzin z dziećmi mogą być zaspokojone przez interdyscyplinarną pomoc (psychologa, terapeuty, pedagoga, pedagogów ulicznych, pracownika socjalnego i asystenta rodziny).

Z danych MOPS wynika, że z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w poszczególnych latach pomoc finansową otrzymał następujący odsetek ogółu rodzin: 8,6% - 2012; 5% - 2013; 5,1% - 2014. Zauważalna jest tendencja spadkowa zarówno wśród rodzin niepełnych i wielodzietnych, korzystających z tego powodu z pomocy finansowej (Tabela 5).

W 2014 roku z 15 rodzinami pracował asystent rodziny, w 2015 z 19 rodzinami.

Wśród rodzin korzystających z pomocy społecznej dostrzega się, że coraz mniej rodzin z problemem bezradności korzysta z pomocy pieniężnej, natomiast nastąpił wzrost liczby rodzin niewydolnych wychowawczo, wobec których została podjęta interwencja w postaci umieszczenia dzieci w systemie opieki zastępczej.

	2012	2013	2014
Liczba dzieci z terenu gminy umieszczonych w pieczy zastępczej	6	14	16

Tabela 11 Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej z terenu gminy Olecko. Źródło: MOPS

Żadne dziecko z terenu gminy Olecko nie trafiło do pieczy zastępczej wyłącznie z powodu ubóstwa rodziny. Powody umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej to: sieroctwo, problem alkoholowy rodziców, choroba psychiczna, upośledzenie umysłowe matek lub inne poważne dysfunkcje w rodzinie uniemożliwiające sprawowanie odpowiedniej opieki nad dzieckiem.

W procesie budowania systemu wsparcia rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi niezbędne będzie określenie przynajmniej minimalnego pakietu usług

kierowanych do rodzin zagrożonych interwencją w postaci umieszczenia dzieci w systemie opieki zastępczej.

Niepełnosprawność

Niepełnosprawność, zgodnie z definicją zawartą w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Ustawa ta określa trzy stopnie niepełnosprawności:

- I. znaczny (w rozumieniu aktualnych przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych: całkowita niezdolność do pracy i niezdolność do samodzielnej egzystencji, wcześniej - I grupa inwalidztwa);
- II. umiarkowany (całkowita niezdolność do pracy - II grupa inwalidztwa);
- III. lekki (częściowa niezdolność do pracy - III grupa inwalidztwa).

Sejm RP w Karcie Praw Osób Niepełnosprawnych stwierdza iż, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi, osoby niepełnosprawne mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz nie mogą podlegać dyskryminacji. W związku z tym również polityka lokalna powinna promować i aktywnie wspierać wszelkie działania zmierzające do likwidacji barier społecznych, ekonomicznych i fizycznych w celu umożliwienia osobom niepełnosprawnym pełnego uczestnictwa w życiu społecznym.

Niepełnosprawność jest jedną z przesłanek kwalifikujących do korzystania ze świadczeń pomocy społecznej. Na przestrzeni ostatnich lat wzrosła liczba osób, którym udzielono pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności. Oprócz świadczeń pieniężnych udzielana jest pomoc w formie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Osoby potrzebujące całodobowej opieki kierowane są do domów pomocy społecznej. Na podstawie ustawy o świadczeniach rodzinnych wypłacane są zasiłki pielęgnacyjne oraz świadczenia dla rodziców dzieci i opiekunów dorosłych osób niepełnosprawnych.

Na terenie gminy Olecko takie podmioty jak: Środowiskowy Dom Samopomocy, Warsztat Terapii Zajęciowej, szkoły i przedszkole z oddziałami integracyjnymi, stowarzyszenia, koła parafialne "Caritas" podejmują różnorodne działania w zakresie pomocy i integracji społecznej osób niepełnosprawnych.

Konieczne jest angażowanie samych osób niepełnosprawnych do jak największej liczby działań. W nowej unijnej perspektywie budżetowej na lata 2014-2020 Komisja Europejska szczególną uwagę zwraca na włączenie osób z niepełnosprawnościami. Ministerstwo Rozwoju przygotowało "Wytyczne w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020". Wytyczne uwzględniają rozwiązania takie jak dostępność architektoniczna i cyfrowa. Dokument ma

na celu zwiększenie udziału osób z niepełnosprawnościami w projektach unijnych oraz społeczną i zawodową aktywizację tej grupy.

Przemoc w rodzinie

Lp.	Problem przemocy w rodzinie	2012	2013	2014
1.	Liczba osób które zgłosiły się do Punktu ogółem	148	229	235
	w tym: liczba osób, które podjęły terapię	19	35	38
	w tym: liczba osób, które kontynuują terapię	7	13	16
2.	Liczba osób doznających przemocy w rodzinie, którym udzielono pomocy	148	229	235
3.	Liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, którym udzielono pomocy	2	3	2
4.	Liczba osób poniżej 18 roku życia, doświadczających przemocy w rodzinie, którym udzielono pomocy	0	0	0
5.	Liczba osób, którym udzielono poradnictwa prawnego w związku z przemocą w rodzinie	129	166	141
6.	Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”	53	65	76

Tabela 12 Problem przemocy w rodzinie. Źródło: ZI, Punkt Konsultacyjno-Informacyjny dla Osób Doświadczających Przemocy w Rodzinie

Przemoc w rodzinie definiowana jest jako jednorazowe albo powtarzające się umyślnie działanie lub zaniechanie naruszającego prawa lub dobra osobiste osób najbliższych, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołuje cierpienia i krzywdy moralne. Wyróżnia się różne formy przemocy: fizyczną, psychiczną, seksualną, ekonomiczną.

Grupą ryzyka szczególnie narażoną na przemoc w rodzinie są członkowie rodzin z problemem alkoholowym. Inne przyczyny sprzyjające stosowaniu przemocy w rodzinie to: normy społeczne i kulturowe (przyzwolenie społeczne na stosowanie przemocy wobec kobiet i dzieci), dziedziczenie wzorca przemocy z rodziny pochodzenia.

W Polsce nie ma jednolitego systemu badania rzeczywistej skali zjawiska przemocy w rodzinie. Uznaje się, że oficjalne statystyki stanowią jedynie „wierzchołek góry lodowej”, ponieważ obejmują wyłącznie zgłoszone przypadki. Wielu przypadków nigdy nikt nie zgłasza. Wynika to często z lęku ofiar i świadków przed ujawnianiem przemocy w rodzinie. Przemoc w rodzinie nierzadko ukrywa się za pozytywnym wizerunkiem rodziny i sprawcy w środowisku lokalnym. Statystycznie większość osób doznających przemocy stanowią kobiety, dzieci do lat trzynastu, w dalszej kolejności osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami. Ofiarami przemocy w rodzinie są też dzieci – świadkowie.

W realizacji zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie konieczna jest współpraca różnych służb, instytucji i organizacji pozarządowych. Pomoc udzielana rodzinom powinna więc być kompleksowa i interdyscyplinarna – od zapewnienia osobom doświadczającym przemocy: bezpieczeństwa, wsparcia socjalnego, pomocy medycznej, psychologicznej, ochrony prawnej po terapię uzależnień i oddziaływania korekcyjno-edukacyjne wobec osób stosujących przemoc.

Aby skutecznie przeciwdziałać temu złożonemu, wieloczynnikowemu zjawisku, potrzebny jest rozwój systemu ochrony i pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie, a także zwiększenia skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc. Ponadto istotne jest wypracowanie systemu szkolenia kadr działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zwłaszcza przedstawicieli oświaty i ochrony zdrowia, oraz podejmowanie działań i inicjatyw, mających na celu zwiększenie kompetencji rodzicielskich i podnoszenie świadomości społecznej na temat tego zjawiska.

Problem uzależnień

Problem uzależnień, ze względu na swój złożony charakter, rozmiar kosztów ekonomicznych i ścisłe powiązanie z takimi problemami społecznymi jak: ubóstwo, przestępczość, bezrobocie, bezdomność, wykluczenie społeczne i przemoc, stanowi jedną z istotnych kwestii do rozwiązywania w ramach polityki społecznej. Kierunki polityki państwa w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, problemu narkomanii i przemocy w rodzinie regulują ustawy i programy krajowe.

Na poziomie lokalnym zadania w tym obszarze wyznaczane są w ramach gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii, przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Konieczne jest monitorowanie problemu uzależnień oraz podejmowanie działań profilaktycznych i interwencyjnych. Dokładna diagnoza i ocena zagrożeń wynikających z uzależnień nie jest jednak możliwa, ponieważ wraz z przemianami społeczno-gospodarczymi i rozwojem cywilizacyjnym coraz łatwiej dostępne są różnego rodzaju środki uzależniające, nie tylko alkohol i narkotyki, ale także dopalacze, leki i inne środki odurzające. Ponadto dziś, coraz częściej mamy do czynienia z uzależnieniami behawioralnymi, czyli podejmowaniem zachowań ryzykownych prowadzących do uzależnienia (np. korzystanie z internetu, gry komputerowe, hazard i inne).

Według międzynarodowej klasyfikacji chorób i zaburzeń psychicznych (ICD-10), o uzależnieniu świadczą takie cechy, jak:

- silne pragnienie lub poczucie przymusu podejmowania określonych zachowań;
- trudności w kontrolowaniu zachowania związanego z danym obszarem działania;
- stwierdzenie tolerancji (potrzeba nasilania zachowań w celu uzyskania efektów wcześniej uzyskiwanych przy mniejszym nasileniu);
- narastające zaniedbywanie innych źródeł przyjemności;
- kontynuacja szkodliwych zachowań mimo wyraźnych szkód z nimi związanych.

Uzależnienie, głównie od alkoholu i narkotyków, pociąga za sobą poważne skutki społeczne i generuje różnego rodzaju problemy rodzinne, wpływa na funkcjonowanie całego systemu rodzinnego. Pojawiają się kryzysy, nasilają się trudności interpersonalne oraz spada poziom bezpieczeństwa i wzajemnego zaufania. Narastają trudności materialne i straty w obrębie zdrowia fizycznego i psychicznego nie tylko osoby uzależnionej, ale również poszczególnych członków rodziny. Zaobserwowano, że u tych osób pojawiają się fizyczne, emocjonalne, duchowe i intelektualne zmiany, które prowadzą do stanu przypominającego uzależnienie. Głębokie uwikłanie w chorobę bliskiego członka rodziny nazywane jest współuzależnieniem i opisywane jako zespół cierpień i zaburzeń członków rodziny osoby uzależnionej. Życie w sytuacji uporczywego stresu jest szczególnie trudną sytuacją dla dzieci. Rodzice, koncentrując się na własnych trudnościach, nie zaspokajają w pełni potrzeb rozwojowych dziecka, co powoduje u niego nasilenie różnego rodzaju problemów emocjonalnych lub zaburzeń zachowania. Uzależnienie rodzica stanowi dla dziecka źródło wielu traumatycznych przeżyć, utrudnia prawidłowy rozwój, ogranicza możliwości zdobywania wykształcenia i budowania relacji społecznych, może przyczyniać się do powielania negatywnych wzorców zachowań i większego stopnia narażenia na uzależnienie od alkoholu, narkotyków lub innych środków psychoaktywnych. Bardzo ważne jest zatem, aby równoległe z rozwijaniem oferty pomocy osobom uzależnionym i ich rodzinom, tworzyć system wczesnej diagnozy zachowań ryzykownych u dzieci i młodzieży oraz kierować działania profilaktyczne do grup najbardziej narażonych na rozwijanie się zaburzeń związanych zarówno z uzależnieniem, jak i z przemocą.

Informacja Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Lp.	Dane dotyczące problemów alkoholowych	2012r	2013r	2014r
1.	Ilość wniosków skierowanych na leczenie odwykowe osób nadużywających alkoholu	44	42	61
2.	Ilość wniosków wystosowanych do sądu w sprawie zobowiązania do leczenia przymusowego	25	20	25

Tabela 13 Dane dotyczące problemów alkoholowych. Źródło: GKRPA

Informacja Poradni Terapii Uzależnienia od Alkoholu, Narkotyków i Współuzależnienia

Lp.	Uzależnienie od alkoholu	2012r.	2013r.	2014r.
1.	Liczba osób, które zgłosiły się do poradni ogółem	288	299	243
2.	Liczba osób, które zgłosiły się do poradni 1 raz	70	75	124
3.	Liczba osób uczestniczących w programie podstawowym	61	89	87
4.	Liczba osób, które ukończyły program podstawowy (7 miesięcy)	21	25	40
5.	Liczba osób uczestniczących w programie ponadpodstawowym (6 miesięcy)	17	27	21
6.	Liczba osób, które ukończyły program ponadpodstawowy	7	14	9
7.	Dzieci i młodzież z rodzin alkoholowych korzystająca z terapii	10	-	10
8.	Liczba osób z syndromem DDA (Dorośle Dziecko Alkoholika)	10	-	10
9.	Osoby pijące alkohol szkodliwie	22	14	17

Tabela 14 Dane dotyczące problemów alkoholowych. Źródło: PTUANIW

Lp.	Uzależnienie od substancji psychoaktywnych (narkotyków)	2012r.	2013r.	2014r.
1.	Liczba zarejestrowanych osób uzależnionych od narkotyków	20	24	27
	w tym osoby nieletnie:	4	3	7
2.	Liczba osób uczestniczących w terapii	11	12	6
3.	Liczba osób skierowanych do ośrodków stacjonarnych	5	4	3
	w tym osoby nieletnie:	1	1	-

Tabela 15 Dane dotyczące problemów alkoholowych. Źródło: PTUANIW

5. ANALIZA SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • dobrze zdiagnozowana i rozpoznana sfera problemów społecznych na terenie gminy; • doświadczona, otwarta na podnoszenie i rozwijanie kwalifikacji zawodowych kadra pomocy społecznej, • dobra współpraca wszystkich sektorów pomocy społecznej (publicznego, pozarządowego i prywatnego); • zainteresowanie władz samorządowych problematyką społeczną; • funkcjonująca w mieście infrastruktura; • rozwój dużych podmiotów gospodarczych i lokalnej przedsiębiorczości; • rozwój promocji gminy; • rozwinięta sieć placówek oświatowych; • działalność licznych organizacji pozarządowych; • funkcjonująca infrastruktura ochrony zdrowia; • wrażliwość społeczna na występujące problemy społeczne; • wysoki poziom świadczonych usług opiekuńczych; • działalność Poradni Terapii Uzależnienia od Alkoholu, Narkotyków i Współuzależnienia; • funkcjonowanie świetlic programem socjoterapeutycznym; • programowe działanie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych; • działalność Zespołu Interdyscyplinarnego i grup roboczych; • działalność Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego dla Osób Doświadczających Przemocy; • funkcjonowanie placówek wsparcia dziennego; • funkcjonowanie noclegowni dla osób bezdomnych; 	<ul style="list-style-type: none"> • niż demograficzny i starzenie się społeczeństwa; • wysoki poziom bezrobocia oraz duża ilość osób długotrwale bezrobotnych; • brak (śladowa ilość) ofert pracy dla osób z wyższym wykształceniem; • sezonowość ofert pracy i funkcjonująca szara strefa; • niski poziom wynagrodzeń; • brak nawyku aktywnego spędzania czasu; • emigracja ludzi młodych z dużym potencjałem; • niedostosowane profile kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy; • niewystarczające połączenia komunikacyjne (brak PKP, słaba jakość dróg gminnych, postępująca likwidacja połączeń PKS) • wzrost liczby osób i rodzin zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym; • niewystarczająca ilość środków finansowych na pomoc społeczną; • niewystarczająca ilość mieszkań komunalnych i socjalnych; • brak mieszkań chronionych; • bierność i bezradność w rozwiązywaniu własnych problemów; • ograniczona dostępność do poradnictwa specjalistycznego; • zanik więzi rodzinnych i brak odpowiedzialności za rodzinę; • wzrost zapotrzebowania na usługi opiekuńcze i domy pomocy społecznej w związku ze starzeniem się społeczeństwa; • niedostateczna wiedza w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych; • bariery architektoniczne i trudny dostęp do pracy osób niepełnosprawnych; • marginalizowanie problemu uzależnień

<ul style="list-style-type: none"> • infrastruktura umożliwiająca przyjęcie inwestorów w ramach specjalnej strefy ekonomicznej; • wysoki procent mieszkańców w wieku produkcyjnym; • rozwinięta baza rekreacyjno-sportowa; • zabezpieczenie finansowe na profilaktykę rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania uzależnieniom; • funkcjonowanie podmiotu ekonomii społecznej; • wysoka aktywność mieszkańców w sferze prowadzonych działalności gospodarczych; 	<p>i zjawiska przemocy przez placówki oświatowe;</p> <ul style="list-style-type: none"> • brak ośrodków wsparcia dla seniorów; • wyuczona bezradność i postawy roszczeniowe części mieszkańców;
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • rozwój gospodarczy gminy; • możliwość pozyskiwania dodatkowych środków na realizację zadań; • dostosowanie potrzeb kształceniowych do lokalnego rynku pracy; • rozwój działalności organizacji pozarządowych; • rozwój turystyki, sportu i rekreacji; • moda na aktywny styl życia; • efektywne współdziałanie instytucji w ramach rozwiązywania problemów społecznych; • wspólne inicjatywy podejmowane na rzecz rozwiązywania problemów społecznych; • rozwój infrastruktury pomocy społecznej; • pozyskiwanie wysokiej klasy specjalistów do wspierania działań w zakresie pomocy społecznej; • zmiana stereotypowego postrzegania problemów społecznych; • stosowanie procedury „Niebieskie Karty”; • zabezpieczenie środków finansowych na działania związane z rozwiązywaniem problemów alkoholowych i innych uzależnień; 	<ul style="list-style-type: none"> • postępujący niż demograficzny i starzenie się społeczeństwa; • groźba upadłości istniejących podmiotów gospodarczych; • pogłębianie się problemów społecznych (wykluczenie społeczne, uzależnienia, brak uprawnień emerytalno-rentowych, przemoc w rodzinie, bezrobocie) • brak spójnego i stabilnie funkcjonującego systemu prawnego; • zmniejszenie się środków na realizację zadań pomocy społecznej przy jednoczesnym wzroście zadań; • wzrost stopy bezrobocia; • pogłębiający się proces rozwarstwienia społeczeństwa w sferze ekonomicznej; • spadek zaufania społecznego do elit rządzących; • pogłębiający się kryzys rodziny; • „euro-sieroctwo” rozpad małżeństw z powodu emigracji za pracą; • brak autorytetów • pogłębiający się proces stereotypowego postrzegania funkcjonowania pomocy społecznej; • pogłębianie się zjawiska wtórnego analfabetyzmu;

<ul style="list-style-type: none"> • wzrost świadomości szkodliwości uzależnień wśród dzieci i młodzieży; • rozwój działalności ukierunkowanej na rozwiązywanie problemów uzależnień; • pozyskiwanie środków zewnętrznych; • wykorzystanie możliwości związanych z rozwojem społeczeństwa obywatelskiego i informacyjnego; 	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost dostępności alkoholu, substancji psychoaktywnych, oraz pojawienie się nowych rodzajów uzależnień; • ubożenie części mieszkańców gminy przyczyniające się do pogłębiania problemu wykluczenia społecznego; • nasilanie się zjawiska przemocy w rodzinie;
--	--

Tabela 16 Analiza SWOT problemów społecznych. Źródło: Opracowanie własne

6. MISJA

Gmina Olecko prowadzi politykę społeczną zmierzającą do podniesienia jakości życia społeczności lokalnej poprzez działania sprzyjające włączeniu społecznemu

7. CEL STRATEGICZNY

**Rozwój systemowego podejścia do problemów społecznych
w celu przeciwdziałania marginalizacji i wykluczeniu społecznemu**

Cele szczegółowe

- I. Rozwój zintegrowanego systemu przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie.
- II. Budowanie systemu wsparcia rodzin mających trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej.
- III. Aktywizacja środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym z powodu bezrobocia i bezdomności.
- IV. Budowanie systemu oparcia społecznego seniorom i osobom niepełnosprawnym.

8. ZADANIA W RAMACH REALIZACJI CELÓW, WSKAŹNIKI I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

I. Rozwój zintegrowanego systemu przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie				
Lp.	Zadania	Podmioty zaangażowane w realizację zadania	Wskaźniki	Źródło finansowania
1.	Realizacja zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych z elementami profilaktyki w formach: sportowych, edukacyjnych, kulturalnych.	- UM - gminne placówki oświatowe - NGO - MOSiR - ROK	- liczba zrealizowanych zajęć	- budżet gminy - środki zewnętrzne
2.	Wdrażanie i upowszechnianie programów edukacyjnych adresowanych do rodziców zwiększających ich kompetencje wychowawcze w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom.	- UM - gminne placówki oświatowe - NGO - MOSiR - ROK	- liczba rodziców biorących udział	- budżet gminy - środki zewnętrzne
3.	Zapewnienie dzieciom i młodzieży z rodzin z problemami uzależnień miejsca w placówkach wsparcia dziennego.	- UM - gminne placówki oświatowe - NGO	- liczba dzieci objętych pomocą. liczba placówek	- budżet gminy - środki zewnętrzne
4.	Zapewnienie pomocy psychospołecznej i terapeutycznej osobom i rodzinom dotkniętym uzależnieniami od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych.	- GKRPA, - PTUANIW - PCPR	- liczba osób objętych pomocą	- budżet gminy - NFZ - budżet powiatu - środki zewnętrzne

5.	Doskonalenie metod interwencji i pomocy interdyscyplinarnej osobom doświadczającym przemocy w rodzinie w oparciu o procedurę Niebieskie Karty.	<ul style="list-style-type: none"> - MOPS - ZI - KPP - kuratorzy sądowi - pedagodzy i psychologowie szkolni - PK-I 	<ul style="list-style-type: none"> - ilość zakończonych procedur „Niebieskie Karty” - ilość innych inicjatyw pomocowych 	<ul style="list-style-type: none"> - budżet gminy - środki zewnętrzne
6.	Upowszechnianie programów i form pomocy psychologicznej, terapeutycznej i prawnej dla osób doświadczających przemocy w rodzinie.	<ul style="list-style-type: none"> - MOPS - GKRPA - PK-I - PCPR 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób objętych pomocą 	<ul style="list-style-type: none"> - budżet gminy - budżet powiatu - środki zewnętrzne
7.	Podnoszenie poziomu wiedzy społeczności lokalnej na temat uzależnień i zjawiska przemocy w rodzinie.	<ul style="list-style-type: none"> - MOPS - GKRPA - Pełnomocnik Burmistrza ds. przeciwdziałania uzależnieniom - NGO - PCPR 	<ul style="list-style-type: none"> - ilość kampanii - ilość działań edukacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> - budżet gminy - budżet powiatu - środki zewnętrzne
8.	Prowadzenie pracy socjalnej z osobami i rodzinami z problemem uzależnień od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych.	<ul style="list-style-type: none"> - MOPS 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób objętych pracą socjalną 	<ul style="list-style-type: none"> - budżet gminy
9.	Zapewnienie pomocy w formie wsparcia terapeutycznego, psychologicznego i prawnego osobom i rodzinom z problemem uzależnienia od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych.	<ul style="list-style-type: none"> - GKRPA - PTUANIW 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób korzystających - z poradnictwa 	<ul style="list-style-type: none"> - budżet gminy - środki zewnętrzne
10.	Zapewnienie dzieciom i młodzieży z rodzin z problemem uzależnień alternatywnych form wypoczynku letniego i zimowego.	<ul style="list-style-type: none"> - GKRPA - MOPS - NGO - KO 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba dzieci korzystających z wypoczynku 	<ul style="list-style-type: none"> - budżet gminy - budżet państwa - środki zewnętrzne
11.	Diagnozowanie problemów uzależnień i przemocy w rodzinie.	<ul style="list-style-type: none"> - GKRPA - MOPS - KPP 	<ul style="list-style-type: none"> - ilość sporządzonych diagnoz 	<ul style="list-style-type: none"> - budżet gminy - budżet powiatu

12.	Wspieranie tworzenia się grup wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych oraz dotkniętych przemocą w rodzinie.	- GKRPA - PTUANIW - MOPS - NGO	- liczba grup	- budżet gminy - środki zewnętrzne
13.	Prowadzenie kampanii społecznych i działań edukacyjnych na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie.	- GKRPA - MOPS	- ilość kampanii - ilość programów edukacyjnych	- budżet gminy - środki zewnętrzne
14.	Tworzenie bazy danych o instytucjach i organizacjach działających na rzecz rozwiązywania problemów uzależnień i przemocy w rodzinie w formie informatora.	- MOPS - GKRPA - NGO	- ilość informatorów (baz)	- budżet gminy - środki zewnętrzne
15.	Kierowanie sprawców przemocy do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych.	- MOPS - PCPR - kuratorzy - KPP	- liczba osób uczestniczących w programach	- budżet powiatu
16.	Podnoszenie kompetencji służb realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	- GKRPA - MOPS - PCPR - ROPS	- liczba szkoleń - liczba uczestników	- budżet gminy - budżet powiatu - budżet wojewódzki - środki zewnętrzne
17.	Rozwijanie form wsparcia skierowanych do rodzin z problemem przemocy.	- MOPS - GKRPA - kuratorzy - szkoły - KPP	- liczba osób objętych wsparciem	- budżet gminy - środki zewnętrzne
18.	Rozwijanie form współpracy i przepływu informacji pomiędzy przedstawicielami służb zajmujących się problemem przemocy w rodzinie.	- MOPS - KPP - kuratorzy - ochrona zdrowia - GKRPA - szkoły	- liczba spotkań roboczych	- w ramach zadań służbowych

II. Budowanie systemu wsparcia rodzin mających trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej

Lp.	Zadania	Podmioty zaangażowane w realizację zadania	Wskaźniki	Źródło finansowania
1.	Promowanie prawidłowych wzorców funkcjonowania rodzin (kampanie, spotkania, lekcje wychowawcze, poradniki).	- UM - MOPS - szkoły	- liczba i rodzaj inicjatyw	- budżet gminy - środki zewnętrzne
2.	Organizowanie różnorodnych form integracji rodzin w społeczności lokalnej ("Dni Rodziny", pikniki rodzinne, festyny, imprezy kulturalne i sportowe).	- UM - MOPS - szkoły - rady osiedlowe - rady sołeckie - NGO	- liczba i rodzaj inicjatyw	- budżet gminy - środki zewnętrzne
3.	Organizowanie różnorodnych form edukacji rodziców (m.in. "Szkola dla Rodziców", warsztaty z zakresu pielęgnacji noworodka, prowadzenia gospodarstwa domowego, gospodarowania budżetem domowym).	- MOPS - szkoły	- liczba i rodzaj inicjatyw - liczba uczestników	- budżet gminy - środki zewnętrzne
4.	Rozwijanie systemu ulg i wsparcia skierowanych do rodzin wielodzietnych – Karta Dużej Rodziny, Karta Oleckiej Rodziny 3+.	- UM - lokalne przedsiębiorstwa	- liczba osób korzystających z ulg - liczba przedsiębiorców wspierających	- budżet gminy - sponsorzy
5.	Doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej i innych podmiotów działających w zakresie pomocy dziecku i rodzinie.	- MOPS - PCPR - ROPS	- liczba szkoleń - liczba uczestników	- budżet gminy - budżet powiatu - budżet wojewódzki - środki zewnętrzne

6.	Poprawa współpracy i komunikacji między instytucjami i organizacjami świadczącymi pomoc dziecku i rodzinie.	- MOPS - PCPR	- ilość odbytych spotkań roboczych - liczba liderów	- budżet gminy - budżet powiatu
7.	Wspieranie rodzin doświadczających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zwłaszcza zagrożonych odebraniem dzieci i umieszczeniem w pieczy zastępczej w formie: - pracy socjalnej - asystentury rodzinnej - rodzin wspierających - grup samopomocowych.	- MOPS	- liczba rodzin objętych: - pracą socjalną - asystenturą rodzinną - liczbą rodzin wspierających - liczbą grup samopomocowych	- budżet gminy - budżet państwa
8.	Prowadzenie i rozwijanie placówek wsparcia dziennego: - świetlic środowiskowych - świetlic socjoterapeutycznych - pedagogów ulicznych (streetworking).	- MOPS - GKRPA - szkoły - NGO - organizacje kościelne	- liczba placówek - liczba pedagogów ulicznych - liczba uczestników	- budżet gminy - środki zewnętrzne
9.	Rozwój specjalistycznego poradnictwa rodzinnego: - prawnego - psychologicznego - terapii rodzinnej.	- PCPR - MOPS - PTUANIW	- liczba osób korzystających z poradnictwa	- budżet gminy - budżet powiatu
10.	Podjęcie wczesnej interwencji w sytuacji zagrożenia funkcjonowania dzieci w rodzinie i monitorowanie rodziny.	- MOPS - Sąd - KPP	- liczba interwencji	- budżet gminy
11.	Prowadzenie pracy z rodzicami zmierzającej do powrotu dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej do rodziny naturalnej.	- PCPR - MOPS - kuratorzy	- liczba dzieci, które powróciły do rodziny naturalnej - liczba rodzin	- budżet gminy - budżet powiatu

12.	Realizacja różnorodnych form zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych służących podwyższaniu wiedzy, umiejętności, rozwijających talenty i zainteresowania dzieci i młodzieży oraz organizowanie wypoczynku zimowego i letniego.	- MOPS - GKRPA - NGO - szkoły - ROK - MOSiR	- liczba inicjatyw - rodzaje zajęć	- budżet gminy - środki zewnętrzne
13.	Promowanie i kształtowanie wśród młodzieży aktywności społecznej, kulturalnej i sportowej oraz nabywania doświadczeń w ramach: - wolontariatu - organizacji pozarządowych - grup nieformalnych - wymiany międzynarodowej - zawodów, konkursów, warsztatów i przeglądów artystycznych	- UM - MOPS - NGO - szkoły - ROK - MOSiR	- liczba działań promocyjnych - liczba inicjatyw - liczba uczestników	- budżet gminy - środki zewnętrzne
14.	Zapewnienie dzieciom i młodzieży pomocy pedagogicznej, psychologicznej, korekcyjno-kompensacyjnej	- szkoły - Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna	- liczba osób korzystających z pomocy	- budżet gminy - budżet powiatu
15.	Pomoc stypendialna – stypendia socjalne, naukowe, sportowe i artystyczne.	- UM	- liczba przyznanych stypendiów	- budżet gminy - budżet państwa
16.	Zapewnienie pomocy finansowej i rzeczowej rodzinom w trudnej sytuacji materialnej.	- MOPS	- liczba rodzin korzystających z pomocy	- budżet gminy - budżet państwa
17.	Prowadzenie pracy socjalnej z rodzinami z problemami opiekuńczo-wychowawczymi.	- MOPS	- liczba rodzin objętych pracą socjalną	- budżet gminy
18.	Prowadzenie kampanii informacyjnych w celu podwyższenia wrażliwości społecznej na problem krzywdzonych i zaniedbywanych dzieci.	- MOPS - UM	- ilość kampanii	- budżet gminy - środki zewnętrzne
19.	Realizacja programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”.	- MOPS - szkoły - przedszkola - żłobki	- liczba dożywianych dzieci	- budżet gminy - budżet państwa
20.	Promocja i realizacja programów profilaktycznych i terapeutycznych skierowanych do dzieci i rodziców.	- szkoły - UM	- ilość programów - liczba uczestników	- budżet gminy - środki zewnętrzne

III. Aktywizacja środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym z powodu bezrobocia i bezdomności

Lp.	Zadania	Podmioty zaangażowane w realizację zadania	Wskaźniki	Źródło finansowania
1.	Upowszechnianie informacji o ofertach pracy, usługach doradztwa zawodowego, pośrednictwa pracy oraz szkoleniach i programach aktywizacyjnych.	- PUP - MOPS - UM	- formy informowania - ilość informatorów	- FP - budżet gminy
2.	Realizacja programów i projektów sprzyjających aktywizacji zawodowej i społecznej osób bezrobotnych.	- MOPS - PUP - UM - NGO	- ilość programów i projektów - liczba uczestników	- FP - budżet gminy - środki zewnętrzne
3.	Organizowanie prac społecznie użytecznych dla osób długotrwale bezrobotnych korzystających z pomocy społecznej.	- MOPS - PUP - UM	- liczba osób wykonujących prace społecznie użyteczne	- FP - budżet gminy
4.	Aktywizacja zawodowa i społeczna osób długotrwale bezrobotnych w oparciu o kontrakt socjalny.	- MOPS - PUP	- Ilość kontraktów	- budżet gminy
5.	Reintegracja zawodowa i społeczna osób bezrobotnych i ich otoczenia w ramach Klubu Integracji Społecznej.	- MOPS - PUP	- liczba uczestników KIS	- FP - budżet gminy - środki zewnętrzne
6.	Prowadzenie pracy socjalnej ukierunkowanej na aktywizację zawodową i społeczną osób z problemem bezrobocia	- MOPS	- liczba rodzin i osób objętych pracą socjalną	- budżet gminy
7.	Diagnozowanie problemu bezrobocia w celu rozwijania adekwatnych form wsparcia osób i rodzin.	- MOPS - PUP	- ilość sporządzonych diagnoz	- FP - budżet gminy

8.	Udzielenie pomocy finansowej i rzeczowej rodzinom i osobom z problemem bezrobocia.	- MOPS	- liczba osób korzystających z pomocy	- budżet gminy - budżet państwa
9.	Realizacja Programu Aktywizacja Integracja oraz innych programów mających na celu minimalizowanie skutków bezrobocia	- MOPS - PUP - UM	- ilość programów, - liczba uczestników	- FP - budżet gminy - środki zewnętrzne
10.	Świadczenie pomocy osobom bezdomnym, zwłaszcza w formie schronienia i posiłku, niezbędnego ubrania i dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej.	- MOPS - Stow. „Otwarte Drzwi”	- liczba osób korzystających z pomocy	- budżet gminy - środki zewnętrzne
11.	Tworzenie i realizacja programów wychodzenia z bezdomności.	- MOPS - Stow. „Otwarte Drzwi”	- ilość programów - liczba osób, które wyszły z bezdomności	- budżet gminy - środki zewnętrzne
12.	Podwyższenie standardu noclegowni dla osób bezdomnych.	- UM - Stow. „Otwarte Drzwi”	- zakres wykonanych prac	- budżet gminy - środki zewnętrzne - środki własne stowarzyszenia
13.	Podnoszenie kwalifikacji przedstawicieli instytucji i organizacji pracujących z osobami bezrobotnymi i bezdomnymi.	- MOPS - PCPR - ROPS	- liczba szkoleń - liczba uczestników	- budżet gminy - budżet powiatu - budżet wojewódzki - środki zewnętrzne
14.	Propagowanie idei przedsiębiorczości wśród osób bezrobotnych.	- MOPS - PUP - NGO	- ilość powstałych podmiotów gospodarczych.	- FP - środki zewnętrzne

IV. Budowanie systemu oparcia społecznego seniorom i osobom niepełnosprawnym

Lp.	Zadania	Podmioty zaangażowane w realizację zadania	Wskaźniki	Źródło finansowania
1.	Tworzenie warunków do powstania sieci instytucji oferujących usługi w zakresie organizacji dnia codziennego osobom starszym.	- MOPS - Spółdzielnia Socjalna „Razem” - NGO	- liczba podmiotów świadczących usługi - liczba osób korzystających z usług	- budżet gminy, - środki zewnętrzne
2.	Utworzenie Uniwersytetu Trzeciego Wieku.	- MOPS - NGO	- powstanie Uniwersytetu Trzeciego Wieku	- budżet gminy - środki zewnętrzne
3.	Utworzenie dziennego domu pobytu dla starszych osób.	- MOPS - UM - Rada Seniorów	- powstanie domu dziennego pobytu	- środki zewnętrzne (Program „Senior Wigor”) - budżet gminy
4.	Wspieranie powstawania i działania grup samopomocowych dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin.	- MOPS - WTZ - ŚDS - Rada Seniorów - ZERiI	- liczba grup samopomocowych	- budżet gminy - środki zewnętrzne
5.	Kontynuowanie procesu likwidacji barier architektonicznych.	- UM - PFRON	- liczba inwestycji	- budżet gminy - środki zewnętrzne
6.	Kontynuowanie działalności Klubu Seniora.	- UM - NGO - ZERiI - Rada Seniorów	- liczba uczestników	- budżet gminy - środki zewnętrzne
7.	Promowanie zdrowego stylu życia.	- UM - MOPS - gminne placówki oświatowe - placówki ochrony zdrowia	- rodzaj i liczba inicjatyw	- budżet gminy - budżet powiatu - środki zewnętrzne

8.	Zapewnienie pomocy rodzinom pielęgnującym osoby starsze i niepełnosprawne.	- placówki ochrony zdrowia - MOPS	- liczba rodzin objętych pomocą	- budżet gminy - środki zewnętrzne
9.	Organizowanie zbiórek żywności, odzieży i sprzętu rehabilitacyjnego osobom starszym i niepełnosprawnym.	- MOPS - NGO	- liczba osób objętych pomocą	- budżet gminy - środki zewnętrzne
10.	Zwiększenie wiedzy, kompetencji i doskonalenie metod pomocy służb działających w zakresie pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym.	- MOPS - PCPR - ROPS	- liczba szkoleń - liczba uczestników	- budżet gminy - budżet powiatu - budżet wojewódzki - środki zewnętrzne
11.	Rozwijanie współpracy między instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.	- MOPS - PCPR - placówki ochrony zdrowia - NGO - DPS Jaśki	- ilość odbytych spotkań roboczych - liczba liderów	- budżet gminy - budżet powiatu - środki zewnętrzne
12.	Podnoszenie poziomu wiedzy osób starszych i niepełnosprawnych na temat możliwości uzyskania odpowiedniej pomocy i wsparcia.	- MOPS - WTZ - ŚDS - PCPR - placówki ochrony zdrowia - NGO	- rodzaj i liczba inicjatyw informacyjnych	- budżet gminy - budżet powiatu - środki zewnętrzne
13.	Rozwój usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania	- MOPS - Spółdzielnia Socjalna "Razem"	- liczba osób objętych pomocą	- budżet gminy - środki zewnętrzne
14.	Wdrażanie standardu usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych.	- MOPS - podmioty wykonujące usługi	- opracowany standard usług opiekuńczych - liczba osób korzystających z usług opiekuńczych zgodnie ze standardem	- budżet gminy - środki zewnętrzne
15.	Tworzenie i utrzymanie mieszkań chronionych dla osób niepełnosprawnych wymagających wsparcia w samodzielnym funkcjonowaniu.	- UM	- liczba powstałych mieszkań	- budżet gminy - środki zewnętrzne

16.	Podjęcie inicjatyw na rzecz integracji ze środowiskiem osób niepełnosprawnych i seniorów (projekty integracyjne, wolontariat, animatorzy, pomoc sąsiedzka).	- MOPS - WTZ - ŚDS - PCPR - NGO - szkoły	- liczba inicjatyw i projektów	- budżet gminy - budżet powiatu - środki zewnętrzne
17.	Wspieranie osób niepełnosprawnych i seniorów w dążeniu do samodzielności życiowej w ramach oferty dziennych placówek wsparcia.	- MOPS - WTZ - ŚDS - PCPR - NGO	- liczba uczestników	- budżet gminy budżet powiatu - środki zewnętrzne
18.	Zapewnienie miejsc pobytu w DPS osobom wymagającym całodobowej opieki.	- MOPS - Starostwo Powiatowe	- liczba osób umieszczonych w DPS	- budżet gminy

9. MONITORING I EWALUACJA

Monitoring

Na gruncie zarządzania strategicznego monitoring rozumiany jest jako proces systematycznego zbierania i analizowania wszelkich informacji, danych ilościowych oraz jakościowych, dotyczących wdrażania strategii - prowadzonych działań, realizowanych programów i projektów.

Monitoring jest procesem ciągłym, odbywającym się przez cały okres wdrażania strategii.

Celem monitoringu jest zapewnienie zgodności realizacji strategii z wytyczonymi celami. Monitoring służy do bieżącego wykrywania potencjalnych nieprawidłowości i ich korygowania. Prowadzenie monitoringu jest konieczne również ze względu na zachodzące zmiany społeczne oraz zmiany regulacji prawnych, które mogą powodować potrzebę modyfikacji przyjętych w strategii założeń.

Dane gromadzone i opracowywane w procesie monitoringu są niezbędne do poprawnego przeprowadzenia ewaluacji strategii.

Przedmiotem monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Olecko będą wskaźniki odnoszące się do poszczególnych celów szczegółowych i celu strategicznego. Będą one monitorowane z wykorzystaniem:

- sprawozdań Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej
- Oceny Zasobów Pomocy Społecznej
- sprawozdań z realizacji gminnych programów i projektów
- informacji na temat projektów i działań realizowanych przez instytucje publiczne, organizacje pozarządowe i kościelne
- danych jednostek organizacyjnych Urzędu Miejskiego
- danych Powiatowego Urzędu Pracy
- danych Komendy Powiatowej Policji
- danych statystycznych
- wizyt monitorujących w miejscach realizacji działań
- spotkań z przedstawicielami instytucji zaangażowanych we wdrażanie strategii.

Metody gromadzenia danych mogą obejmować: analizę dokumentów, wizyty terenowe, badanie użytkowników/beneficjentów, panele ekspertów, wywiady z kluczowymi informatorami, metody uczestniczące: spotkania, dyskusje. itp.

Ponadto badane będą **wskaźniki kontekstowe** dostarczające ilościowej informacji na temat sytuacji społeczno-gospodarczej gminy:

- liczba mieszkańców - ogółem oraz w podziale na płeć
- liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym
- liczba urodzeń
- migracje
- liczba bezrobotnych ogółem, długotrwale bezrobotnych, niepełnosprawnych
- stopa bezrobocia
- odsetek podmiotów prywatnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw
- liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej ogółem, rodziny niepełne, rodziny emerytów i rencistów
- liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej z terenu gminy.

Wnioski i rekomendacje wypracowane w trakcie monitoringu będą podstawą do ewaluacji założeń Strategii, a jeśli zajdzie potrzeba - jej aktualizacji.

Raport z monitoringu realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Olecko będzie przedkładany władzom gminy do końca kwietnia każdego roku.

Ewaluacja

Ewaluację można zdefiniować jako proces polegający na sprawdzeniu i ocenie, czy zaplanowane działania przyniosły oczekiwane rezultaty, co przyczyniło się do ich osiągnięcia, a co było barierą. Istotą ewaluacji jest użyteczność, czyli wykorzystanie jej wyników. Proces ewaluacji składa się z szeregu etapów, których właściwe zrealizowanie gwarantuje jakość i użyteczność ewaluacji.

Ocena działań jest punktem wyjścia do opracowania rekomendacji mających pomóc w zmianie postępowania, poprawieniu błędów lub powielaniu działań i rozwiązań, które się sprawdziły. Wnioski z ewaluacji sformułowane w postaci rekomendacji mogą być wykorzystywane w działaniach bieżących oraz działaniach planowanych.

Cele ewaluacji:

1. **Ewaluacja okresowa** (*mid-term*) - stanowić będzie pierwszą ocenę jakości realizacji strategii w połowie okresu wdrażania. Głównym celem będzie sprawdzenie, czy w realizowanych działaniach nie są potrzebne jakieś zmiany i modyfikacje, tak aby zaplanowane cele mogły być osiągnięte. Weryfikacji będą podlegały pierwsze rezultaty, ale również poczynione na etapie programowania założenia, cele, wskaźniki. Wyniki posłużą przede wszystkim udoskonaleniu realizowanych działań i aktualizacji strategii.

2. Po zakończeniu okresu wdrażania strategii przeprowadzona zostanie **ewaluacja końcowa** (*ex-post*). Celem ewaluacji na tym etapie będzie ocena, na ile udało się osiągnąć założone cele, na ile działania przyniosły oczekiwane efekty. Stanowić będzie określenie wartości strategii w odniesieniu do wybranych kryteriów, a zwłaszcza kryteriów trafności, skuteczności, użyteczności i trwałości. Uzyskane wnioski będą wykorzystane przy planowaniu kolejnych działań lub znajdą swoje odzwierciedlenie w opracowaniu strategii na następne lata.

Etapy procesu ewaluacji strategii (wg Polskiego Towarzystwa Ewaluacji):

1. Określenie przedmiotu ewaluacji - co będzie podlegało ewaluacji?
2. Postawienie pytań kluczowych – pytań, na które będą poszukiwane odpowiedzi.
3. Ustalenie, jakie zagadnienia należy przeanalizować w celu udzielenia odpowiedzi na pytania ewaluacyjne.
4. Zidentyfikowanie źródeł potrzebnych informacji – np. dobór próby przy badaniu ankietowym, gdzie znaleźć konieczne dokumenty itp.
5. Wybranie metod pracy – badanie ankietowe, wywiady, obserwacja, analiza dokumentów.
6. Opracowanie narzędzi – formularze ankiet, wytyczne do wywiadów.
7. Przygotowanie harmonogramu ewaluacji oraz narzędzi monitoringu – sprawdzenie, czy napływają potrzebne informacje.
8. Opracowanie raportu z ewaluacji - prezentacja wyników badań, wniosków i rekomendacji.

Rekomendacje powinny być sformułowane w sposób obiektywny i konstruktywny, tj. proponujący rozwiązania problemów pojawiających się podczas realizacji strategii.

Propozycje kryteriów i pytań ewaluacyjnych

Rodzaj ewaluacji	Kryterium ewaluacji	Pytania kluczowe
EWALUACJA OKRESOWA	TRAFNOŚĆ	Czy cele strategii są nadal aktualne? Czy nie uległy zmianie najważniejsze problemy, potrzeby?
	SKUTECZNOŚĆ	Czy sposób wdrażania strategii jest efektywny, tj. prowadzący do realizacji celów? Czy pojawiają się trudności w realizacji zadań, jeśli tak, to w których? Które z zadań udało się w pełni zrealizować?
	UŻYTECZNOŚĆ	Czy mieszkańcy są informowani o działaniach podejmowanych w ramach strategii? W jakim stopniu uczestniczą we wprowadzaniu zmian i rozwiązywaniu poszczególnych problemów?
EWALUACJA KOŃCOWA	TRAFNOŚĆ	Do jakiego stopnia cele strategii odpowiadały na zmieniające się potrzeby i problemy społeczne?
	SKUTECZNOŚĆ	Które z zaplanowanych rezultatów udało się osiągnąć? Czy udało się zrealizować wszystkie zaplanowane cele? Dlaczego nie udało się osiągnąć któregoś z celów/rezultatów?
	UŻYTECZNOŚĆ	Czy poszczególne grupy mieszkańców są zadowolone z wprowadzonych zmian? Czy odczuwają korzyści/zmiany w wyniku przeprowadzonych działań?
	TRWAŁOŚĆ	Na ile trwałe są wprowadzone zmiany? Czy efekty będą się utrzymywały po zakończeniu realizacji strategii?

Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji

Organizując monitoring strategii i badania ewaluacyjne należy wyznaczyć osoby odpowiedzialne za ich przygotowanie i przeprowadzenie. W tym celu niezbędne będzie powołanie Zespołu ds. Monitoringu i Ewaluacji Strategii.

Zadaniem Zespołu będzie przygotowanie planów monitoringu i ewaluacji, opracowanie metod, narzędzi i dokumentów umożliwiających gromadzenie, analizę i ocenę danych. Istotne znaczenie będzie miało ponadto śledzenie zmian prawa, przede wszystkim w obszarze szeroko rozumianej polityki społecznej.

Efektami prac Zespołu będą sporządzane co dwa lata raporty z realizacji monitoringu oraz raporty prezentujące wyniki ewaluacji wraz z rekomendacjami. Raporty będą przedstawiane Burmistrzowi, a następnie radnym Rady Miejskiej.

1. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Do podstawowych źródeł finansowania zadań z zakresu rozwiązywania problemów społecznych należy zaliczyć:

-środki gminy

-środki innych jednostek samorządu terytorialnego

-środki z budżetu państwa

-środki unijne

-środki własne podmiotów zaangażowanych w rozwiązywanie problemów społecznych

-środki sponsorów

-inne.

Kierunki działań będą sukcesywnie opracowywane i wdrażane w zależności od możliwości finansowania poszczególnych zadań przewidzianych do realizacji.